

Aktualizacja informatora w ramach projektu „Wiedza potrzebna od zaraz - działania informacyjne i poradnicze na rzecz osób z autyzmem”.

Grudzień 2015 r., aktualizacja częściowa

Aktualizacja informatora w ramach projektu „Autyzm – poradnictwo specjalistyczne przeciw wykluczeniu” realizowanego w ramach programu Obywatele dla Demokracji, finansowanego z Funduszy EOG.

Listopad 2015 r., aktualizacja częściowa

Aktualizacja informatora w ramach projektu „Od wykluczenia do integracji - w obronie podstawowych praw osób z autyzmem” realizowanego przy wsparciu Szwajcarii w ramach szwajcarskiego programu współpracy z nowymi krajami członkowskimi Unii Europejskiej.

styczeń 2014 r., aktualizacja częściowa.

Informator dla rodziców osób z autyzmem - województwo pomorskie 2009 r.

EDYCJA PIERSZWA , CZERWIEC 2009 r.

Aktualizacja Informatora w ramach Projektu

„Prowadzenie poradnictwa psychologicznego, socjalno-prawnego oraz udzielanie informacji o uprawnieniach i usługach na rzecz osób z autyzmem i ich rodzin”

współfinansowanego przez Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych,
maj 2012 r.

PRZED DIAGNOZĄ	4
PO DIAGNOZIE.....	6
I. ŚWIADCZENIA ZDROWOTNE I REHABILITACYJNE.....	6
POMOC W RAMACH UBEZPIECZENIA ZDROWOTNEGO.....	6
PORADNIE DLA OSÓB Z AUTYZMEM: PUBLICZNE, NIEPUBLICZNE, PRYWATNE.....	8
INNE PLACÓWKI ORGANIZACJI POZARZĄDOWYCH.....	11
NIEPUBLICZNE PLACÓWKI DIAGNOSTYCZNO-TERAPEUTYCZNE.....	16
PRYWATNE PLACÓWKI TERAPEUTYCZNE.....	17
TERAPIE WSPOMAGAJĄCE.....	18
II. POMOC OFEROWANA W RAMACH SYSTEMU EDUKACJI.....	19
ŚWIADCZENIA PORADNI PSYCHOLOGICZNO-PEDAGOGICZNYCH.....	19
WCZESNE WSPOMAGANIE ROZWOJU.....	23
PLACÓWKI PRZEDSZKOLNE I SZKOLNE DLA DZIECI Z AUTYZMEM.....	27
III. WSPARCIE OFEROWANE W RAMACH POMOCY SPOŁECZNEJ.....	39
SPECJALISTYCZNE USŁUGI OPIEKUŃCZE.....	39
ŚWIADCZENIE PIENIĘŻNE - ZASIŁEK CELOWY.....	40
PRACA SOCJALNA I PORADNICTWO SPECJALISTYCZNE.....	40
IV. ŚWIADCZENIA SOCJALNE DLA OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH I ICH RODZIN.....	42
ZASIŁEK PIELĘGNACYJNY.....	42
ZASIŁEK RODZINNY WRAZ Z DODATKAMI.....	44
ŚWIADCZENIE PIELĘGNACYJNE.....	51
SPECJALNY ZASIŁEK OPIEKUŃCZY.....	53
V. ORZEKANIE O NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI	55
TRYB ORZEKANIA.....	55
LEGITYMACJE OSOBY NIEPEŁNOSPRAWNEJ	57
UŁGOWE PRZEJAZDY KOMUNIKACJĄ LOKALNĄ.....	58
VI. DOFINANSOWANIE ZE ŚRODKÓW PFRON.....	58
TURNUS REHABILITACYJNY.....	58
DOFINANSOWANIE LIKWIDACJI BARIER TECHNICZNYCH ORAZ KOMUNIKACYJNYCH.....	61
VII. WSPARCIE DOROSŁYCH OSÓB Z AUTYZMEM.....	62
ŚRODOWISKOWE DOMY SAMOPOMOCY.....	62
WARSZTATY TERAPII ZAJĘCIOWEJ.....	71
ZAKŁADY AKTYWNOŚCI ZAWODOWEJ.....	76

CENTRUM AKTYWIZACJI ZAWODOWEJ I SPOŁECZNEJ.....	77
VIII. DZIAŁALNOŚĆ ORGANIZACJI POZARZĄDOWYCH.....	78
SPIS ORGANIZACJI W WOJEWÓDZTWIE POMORSKIM.....	79

PRZED DIAGNOZĄ

– podejrzenie autyzmu lub innych całościowych zaburzeń rozwojowych

Z badań wynika,
że w większości przypadków
pierwszy niepokój i podejrzenie,
że rozwój dziecka nie jest prawidłowy,
sygnalizują rodzice.

Jest to oczywiste ze względu na charakter zaburzeń autystycznych – są to zaburzenia relacji i porozumiewania się z innymi osobami oraz tendencja do nietypowych, dziwnych, stereotypowych zachowań i zainteresowań, ograniczenie różnorodności zabawy. Wczesne oznaki takich nieprawidłowości rozwojowych są najbardziej zauważalne w naturalnych relacjach i sytuacjach domowych, rodzinnych. Dlatego pierwsi spostrzegać je mogą rodzice.

Niekiedy sygnał wypytywa od członków dalszej rodziny, opiekunek, lekarzy, wychowawców przedszkolnych, psychologów lub innych osób mających kontakt z dzieckiem. W przypadku takich podejrzeń, warto szybko zgłosić się na wizytę do specjalistycznego ośrodka (Poradni dla Dzieci z Autyzmem) z prośbą o ocenę rozwoju dziecka (szybko z tego względu, że oczekiwanie na termin wizyty może być długie). W większości tego rodzaju placówek, również finansowanych przez NFZ, **nie jest wymagane skierowanie**. Jeżeli jego przedstawienie jest wymagane, poproś o nie lekarza rodzinnego lub pediatrę w Twojej Poradni podstawowej opieki zdrowotnej.

**Informacje o placówkach, w których możesz uzyskać
pomoc diagnostyczną, znajdziesz w rozdziale
ŚWIADCZENIA ZDROWOTNE I REHABILITACYJNE**

■ **WAŻNE INFORMACJE** ►► Twoje dziecko i Ty potrzebujecie konkretnej oceny prawidłowości rozwoju dziecka – wykluczenia lub potwierdzenia zaburzeń – przez postawienie rozpoznania zgodnego z kryteriami diagnostycznymi obowiązującej w Polsce klasyfikacji Światowej Organizacji Zdrowia ICD-10 (*patrz ramka z wykazem rozpoznań CAŁOŚCIOWYCH ZABURZEŃ ROZWOJOWYCH*).

CAŁOŚCIOWE ZABURZENIA ROZWOJOWE

Wykaz rozpoznań według obowiązującej w Polsce Międzynarodowej Klasyfikacji Chorób i Problemów Zdrowotnych ICD-10

F 84 Całościowe zaburzenia rozwojowe

F 84.0 Autyzm dziecięcy

F 84.1 Autyzm atypowy

F 84.2 Zespół Retta

F 84.3 Inne dziecięce zaburzenia dezintegracyjne

F 84.4 Zaburzenia hiperkinetyczne z towarzyszącym upośledzeniem umysłowym i ruchami stereotypowymi

F 84.5 Zespół Aspergera

F 84.8 Inne całościowe zaburzenia rozwojowe

F 84.9 Całościowe zaburzenia rozwojowe, nieokreślone

W przypadkach trudnych diagnostycznie może to być początkowo rozpoznanie wstępne, do dalszej obserwacji i weryfikacji diagnozy w ciągu kilku miesięcy. Placówka, stawiająca rozpoznanie wstępne, powinna wskazać jak i gdzie kontynuować postępowanie diagnostyczne.

W przypadku występowania nieprawidłowości w rozwoju, przedłużenie procesu stawiania ostatecznej diagnozy nie powinno odraczać podjęcia oddziaływań terapeutycznych.

Ze względu na ewentualną potrzebę zapewnienia dziecku odpowiednich świadczeń zdrowotnych, edukacyjnych i pomocy społecznej, konieczne jest uzyskanie **potwierdzenia rozpoznania w formie pisemnego zaświadczenia.**

■ **UWAGA** ► Opisany wyżej proces diagnostyczny dotyczy ustalenia rozpoznania rozumianego w sensie medycznym, to znaczy czy w przypadku Twojego dziecka występuje lub nie występuje autyzm dziecięcy bądź inne całościowe zaburzenie rozwojowe (ze spektrum autyzmu). Taka diagnoza w terminologii medycznej określana jest jako **diagnoza nozologiczna** (oznacza rozpoznanie konkretnej jednostki chorobowej lub zespołu zaburzeń zgodnie z kryteriami diagnostycznymi klasyfikacji ICD-10).

Oprócz diagnozy nozologicznej niezbędne jest również dokonanie **diagnozy funkcjonalnej** Twojego dziecka. **Diagnoza funkcjonalna** określa poziom rozwojowy dziecka we wszystkich istotnych funkcjach, m.in. ruchowych, percepcyjnych, poznawczych, porozumiewania się z otoczeniem, w odniesieniu do inwentarzy prawidłowego rozwoju. Dokonywana jest przy pomocy odpowiednich skal i testów. Najczęściej stosowanym narzędziem diagnostycznym dla dzieci z autyzmem jest PEP-R (Profil Psychoedukacyjny wg E. Schoplera), a dla młodzieży i dorosłych z autyzmem – jego odpowiednia do wieku wersja AAPEP (lub nowsza TTAP). Diagnoza funkcjonalna jest podstawą do tworzenia **indywidualnych planów i programów terapeutycznych oraz edukacyjnych** dla dzieci i młodzieży z autyzmem. Powinna być cyklicznie ponawiana w miarę rozwoju dziecka. Jest podstawą kompleksowego postępowania terapeutycznego. Dlatego jest niezbędna w następnych etapach po diagnozie nozologicznej.

PO DIAGNOZIE

Jeżeli w wyniku postępowania diagnostycznego podejrzenie zaburzeń rozwoju u Twojego dziecka zostało potwierdzone, jeżeli rozpoznano u niego autyzm dziecięcy, Zespół Aspergera lub inne całościowe zaburzenie rozwojowe to:

twoje dziecko powinno zostać jak najszybciej objęte pomocą terapeutyczną, rehabilitacyjną i edukacyjną.

Składają się na nią świadczenia zdrowotne, edukacyjne (dla dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi) oraz pomocy społecznej, które przedstawiamy w kolejnych rozdziałach Informatora.

■ **UWAGA** ►► Z interwencją terapeutyczną nie można czekać również w przypadku przedłużania się procesu diagnostycznego.

Może mieć miejsce sytuacja, w której ze względu na trudności diagnostyczne po pierwszych wizytach nie zostało jeszcze postawione ostateczne, jednoznaczne rozpoznanie. Niezbędna jest wówczas dłuższa obserwacja, kontynuacja postępowania diagnostycznego. Jednak jeżeli diagnoza wstępna potwierdza podejrzenie całościowych zaburzeń rozwojowych, konieczne jest podjęcie oddziaływań terapeutycznych i rehabilitacyjnych bezzwłocznie, na podstawie wstępnego rozpoznania, nie czekając na potwierdzenie ostatecznej diagnozy.

I. ŚWIADCZENIA ZDROWOTNE I REHABILITACYJNE

■ POMOC W RAMACH UBEZPIECZENIA ZDROWOTNEGO

System opieki zdrowotnej w Polsce powinien obejmować pomocą specjalistyczną osoby z autyzmem. Narodowy Fundusz Zdrowia (NFZ) zawiera umowy na świadczenie usług zdrowotnych dla osób z autyzmem i innymi pokrewnymi zaburzeniami rozwojowymi. Usługi te są kontraktowane w ramach Poradni dla Osób z Autyzmem. Także Poradnie Zdrowia Psychicznego dla Dzieci i Młodzieży mogą zakontraktować świadczenia zdrowotne dla osób z autyzmem, jeżeli prowadzą odpowiednie programy terapeutyczne dla tych osób. NFZ zawiera kontrakty na świadczenia Poradni dla Osób z Autyzmem również z niepublicznymi poradniami (niepublicznymi zakładami opieki zdrowotnej NZOZ), prowadzonymi przez organizacje pozarządowe (stowarzyszenia i fundacje) oraz podmioty prywatne.

■ **UWAGA** ► Twoje dziecko może skorzystać ze świadczeń zdrowotnych finansowanych ze środków publicznych, jeżeli odprowadzane są składki zdrowotne za dziecko (powinno być ono zgłoszone do ubezpieczenia). Korzystając ze służby zdrowia w ramach ubezpieczenia zdrowotnego, należy przedstawić dowód ubezpieczenia.

Jeżeli masz problemy z uzyskaniem dostępu do świadczeń zdrowotnych

(odległy termin wizyty, brak miejsc, brak specjalistycznych placówek zdrowotnych dla osób z autyzmem) skargi możesz kierować do:

Wydziału Spraw Świadczeniobiorców, Działu Skarg i Wniosków Świadczeniobiorców w Pomorskim Oddziale Wojewódzkim Narodowego Funduszu Zdrowia
ul. Podwale Staromiejskie 69, 80-844 Gdańsk, tel. (058) 321 86 26, fax (058) 321 85 51

Działu Skarg i Wniosków przy Centrali Narodowego Funduszu Zdrowia
ul. Grójecka 186, 02-390 Warszawa, tel. (022) 572 61 55, 572 61 95

Biura Rzecznika Praw Pacjenta

ul. Młynarska 46, 01-171 Warszawa, sekretariat: tel. (022) 532 82 50, fax (022) 532 82 30
ogólnopolska bezpłatna infolinia: 800 190 590
e-mail: sekretariat@bpp.gov.pl
www.bpp.gov.pl

Fundacji Instytut Praw Pacjenta i Edukacji Zdrowotnej

ul. Nowogrodzka 62a lok. 315, 02-002 Warszawa, tel. (022) 474 15 22, fax (022) 474 15 23
e-mail: kontakt@prawapacjenta.eu
<http://www.prawapacjenta.eu/>

Dokumentem potwierdzającym prawo do świadczeń zdrowotnych może być:

- dla osoby zatrudnionej na podstawie umowy o pracę – druk ZUS RMUA wydawany przez pracodawcę, aktualne zaświadczenie z zakładu pracy, legitymacja ubezpieczeniowa wraz z aktualnym wpisem i pieczęcią (wpis ten ważny jest tylko miesiąc),
- dla osoby prowadzącej działalność gospodarczą – aktualny dowód wpłaty składki na ubezpieczenie zdrowotne,
- dla osoby ubezpieczonej w KRUS – legitymacja KRUS wraz z dowodem wpłaty ostatniej składki na ubezpieczenie społeczne,
- dla emerytów i rencistów – legitymacja emeryta lub rencisty lub aktualny odcinek emerytury lub renty,
- dla osoby bezrobotnej – aktualne zaświadczenie z Urzędu Pracy,
- dla osoby ubezpieczonej dobrowolnie – umowa zawarta z NFZ wraz z aktualnym dowodem opłaty składki,
- dla członka rodziny osoby ubezpieczonej – dowód opłacenia składki zdrowotnej przez osobę, która zgłosiła członków rodziny do ubezpieczenia zdrowotnego, legitymacja rodzinna z wpisanymi członkami rodziny wraz z aktualną datą i pieczęcią płatnika lub ZUS, aktualne zaświadczenie z zakładu pracy, legitymacja emeryta lub rencisty z wpisanymi członkami rodziny wraz z aktualnym odcinkiem emerytury lub renty; w przypadku członków rodziny – dzieci, które ukończyły 18 r. ż., dodatkowo należy przedstawić dokument potwierdzający fakt kontynuacji nauki (do 26 r. ż.) lub dokument potwierdzający znaczny stopień niepełnosprawności.

■ **Gdzie szukać informacji?** ► Informacje o tym, które poradnie zawarły kontrakt z Narodowym Funduszem Zdrowia na leczenie osób z autyzmem można uzyskać: dzwoniąc do:

Działu Kontraktowania Świadczeń w Wydziale Świadczeń Opieki Zdrowotnej w Pomorskim Oddziale Wojewódzkim NFZ: tel. (058) 751 26 37

oraz na stronie internetowej Pomorskiego Oddziału Wojewódzkiego NFZ w zakładce :

Dla Pacjentów => Gdzie się leczyć => Placówki realizujące świadczenia w 2014 r. => Wykaz jednostek w podziale na poszczególne rodzaje świadczeń => Poradnie i szpitale psychiatryczne - województwo pomorskie => Poradnia dla osób z autyzmem dziecięcym lub innymi całościowymi zaburzeniami rozwoju

<https://aplikacje.nfz.gov.pl/umowy/Provider/Index?ROK=2015&OW=11&ServiceType=04&Code=&Name=&City=&Nip=&Regon=&Product=%C5%9Bwiadczenia+dla+os%C3%B3b+z+autyzmem&OrthopedicSupply=false>

PORADNIE DLA OSÓB Z AUTYZMEM
DZIAŁAJĄCE W RAMACH PUBLICZNEJ SŁUŻBY ZDROWIA
KTÓRE MAJĄ W 2015 R. ZAWARTY KONTRAKT Z NFZ

BRAK

PUBLICZNE ZAKŁADY OPIEKI ZDROWOTNEJ
KTÓRE MAJĄ W 2015 R. ZAWARTY KONTRAKT Z NFZ

Kwidzyn

- **Samodzielny Publiczny Ośrodek Terapii i Rehabilitacji Dzieci w Kwidzynie**
ul. Kołtąta 4, 82-500 Kwidzyn, tel./ fax (055) 279 30 22
e-mail: otir@post.pl
<http://www.aac.pl/>

*Dni i godziny przyjmowania pacjentów:
wtorek, środa: 8.00-14.00*

Oferowana pomoc:

DIAGNOSTYKA:

- autyzm, Zespół Aspergera, całościowe zaburzenia rozwojowe, mózgowie porażenie dziecięce, upośledzenie umysłowe, zespoły genetyczne, opóźnienie psychoruchowe
  - konsultacje diagnostyczne u psychologa
  - konsultacje diagnostyczne u psychologa
- orientacyjny czas oczekiwania:** około 2 miesięcy
kryteria zapisów: dzieci i młodzież do 18 r. ż.

*Dni i godziny przyjmowania pacjentów:
poniedziałek-czwartek: godz. 7.00-18.00, piątek: 7.00 -15.00.*

Oferowana pomoc:

TERAPIA I REHABILITACJA:

- autyzm, Zespół Aspergera, całościowe zaburzenia rozwojowe, mózgowo porażenie dziecięce, upośledzenie umysłowe, zespoły genetyczne, opóźnienie psychoruchowe
  - konsultacje dla rodziców, opiekunów, nauczycieli dziecka oraz innych specjalistów pracujących z dzieckiem niemówiącym;
  - terapia AAC
  - terapia zaburzeń mowy dzieci ze spektrum autyzmu i zespołem Aspergera,
  - terapia dzieci z zaburzeniami dyzartrycznymi (MPD)
  - terapię dzieci z niedokształceniem mowy pochodzenia korowego (alalia),
  - terapię zaburzeń mowy dzieci i młodzieży z uszkodzeniami neurologicznymi (dysfazja, afazja)
  - opracowywanie indywidualnych programów terapii
  - zajęcia indywidualne na terenie Ośrodka i domu
  - zajęcia grupowe
  - terapia psychologiczna
  - zajęcia z psychoterapeutą
  - zajęcia z neurologopedą
  - zajęcia z logopedą
  - zajęcia z pedagogiem
  - terapia zajęciowa
  - integracja sensoryczna
- kryteria zapisów:** na bieżąco
orientacyjny czas oczekiwania: dzieci i młodzież do 18 r. ż.

NIEPUBLICZNE ZAKŁADY OPIEKI ZDROWOTNEJ:

PORADNIE DLA OSÓB Z AUTYZMEM,
KTÓRE MAJĄ W 2015 R. ZAWARTY KONTRAKT Z NFZ

Gdańsk

• Fundacja „Autyzm w Rodzinie”

ul. Chopina 42, 80-260 Gdańsk, tel. (058) 520 38 30

e-mail: poradniaaut@wp.pl

<http://poradniaautyzm.republika.pl/>

NZOZ Poradnia dla Osób z Autyzmem

*Dni i godziny przyjmowania pacjentów:
poniedziałek, środa, czwartek, piątek: 8.00 -16.00,
wtorek: 8.00-18.00*

Oferowana pomoc:

DIAGNOSTYKA:

- autyzm, Zespół Aspergera, całościowe zaburzenia rozwojowe
  - diagnoza lekarska, psychologiczna, logopedyczna
- orientacyjny czas oczekiwania:** 3 miesiące
kryteria zapisów: dzieci, młodzież. osoby dorosłe

Oferowana pomoc:

TERAPIA I REHABILITACJA:

- autyzm, Zespół Aspergera, całościowe zaburzenia rozwojowe
- opracowywanie szczegółowych, zindywidualizowanych programów usprawniania dziecka objętego opieką terapeutyczną
- indywidualna terapia środowiskowa dziecka prowadzona w systemie 1:1 codziennie od poniedziałku do piątku w domu rodzinnym lub w przedszkolu w wymiarze 20 godz. tygodniowo

- terapia logopedyczna
- okresowe konsultacje lekarskie i psychologiczne
- informacja nt placówek edukacyjnych dla dzieci
- doradztwo i pomoc psychologiczna dla rodziców i rodzeństwa
- szkolenia terapeutów, rodziców oraz innych osób zajmujących się wspomaganie rozwoju dzieci z autyzmem
- terapia metodą TEACCH
- techniki stosowane w terapii zaburzeń sensorycznych

orientacyjny czas oczekiwania: w miarę wolnych miejsc

kryteria wiekowe: dzieci, młodzież, osoby dorosłe

Słupsk

• Stowarzyszenie Pomocy osobom Niepełnosprawnym „Autyzm”

ul. Przemysłowa 11A, 76-200 Słupsk, tel. (059) 842 31 44

e-mail: sponautyzm@gmail.com; wojtekf@poczta.onet.pl

NZOZ Centrum Opieki Medycznej "Autyzm"

Poradnia dla Osób z Autyzmem

*Dni i godziny przyjmowania pacjentów:
poniedziałek, wtorek, środa, czwartek: 12.00-18.00
piątek: 10.00-16.00*

Oferowana pomoc:

DIAGNOSTYKA:

- autyzm, Zespół Aspergera, całościowe zaburzenia rozwojowe
- diagnoza całościowa

orientacyjny czas oczekiwania: około 6 miesięcy

kryteria zapisów: dzieci, młodzież, dorośli

Oferowana pomoc:

TERAPIA I REHABILITACJA:

- autyzm, Zespół Aspergera, całościowe zaburzenia rozwojowe
- zajęcia indywidualne logopeda, psycholog, pedagog
- zajęcia grupowe
- zajęcia z logopedą
- zajęcia z psychologiem
- zajęcia z pedagogiem
- kinezyterapia
- arteterapia
- socjoterapia
- fizjoterapia
- muzykoterapia
- EEG Biofeedback (od lutego 2014 r.)
- tworzenie indywidualnych programów do pracy w domu
- konsultacje dla osób z autyzmem i ich rodzin
- terapia dla rodzin

orientacyjny czas oczekiwania: w miarę wolnych miejsc

kryteria wiekowe: dzieci, młodzież, dorośli

INNE PLACÓWKI ORGANIZACJI POZARZĄDOWYCH

Gdańsk

• Fundacja - Instytut Wspomagania Rozwoju Dziecka

ul. Malczewskiego 139, 80-114 Gdańsk, tel. (058) 341 44 41, fax (058) 341 44 40

e-mail: biuro@iwrđ.pl

<http://www.iwrđ.pl/>

Niepubliczna Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna

tel. (058) 341 44 41, 0 666 097 620

http://www.iwrđ.pl/pl/dokumenty/poradnia_iwrđ

Dni i godziny przyjmowania pacjentów:

wtorki – piątki 14.30 – 18.00.

Zapisy: poniedziałek - piątek: 8.00-16.00

Oferowana pomoc:

DIAGNOSTYKA:

- autyzm, Zespół Aspergera, PDD-NOS, opóźniony rozwój mowy, zaburzenia zachowania
- diagnoza psychologiczna, pedagogiczna i neurologopedyczna
- od września 2015 IWRD jest Partnerem ogólnopolskiego Programu Wczesnego Wykrywania Autyzmu BadaBada.
orientacyjny czas oczekiwania: około 1,5 miesiąca
kryteria zapisów: dzieci do 9 roku życia

Oferowana pomoc:

TERAPIA I REHABILITACJA:

- opracowanie indywidualnego programu edukacyjno-terapeutycznego do realizacji przez rodziców w domu
- terapia logopedyczna
- wczesne wspomaganie rozwoju (zajęcia grupowe i indywidualne)
- instruktaż dla rodziców/terapeutów dziecka
- szkolenia teoretyczne dla psychologów, nauczycieli, rodziców i studentów zainteresowanych problematyką autyzmu i zaburzeń pokrewnych szkolenia praktyczne dla nauczycieli, terapeutów pracujących z małymi dziećmi z autyzmem
- wizyty domowe
- wizyty w przedszkolu/ szkole
kryteria zapisów: dzieci do 7 r. ż. (do momentu odroczenia obowiązku szkolnego)

Oferowana pomoc:

KONSULTACJE:

- konsultacje dla rodziców dzieci z zaburzeniem autystycznym, Zespołem Aspergera, opóźnionym rozwojem mowy, zaburzeniami zachowania
- konsultacje psychologiczno-pedagogiczne
- konsultacje psychiatryczne
- konsultacje neurologiczne

Niepubliczny Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli

Oferta:

- specjalistyczne szkolenia z zakresu diagnozy i terapii całościowych zaburzeń rozwojowych
- szkolenia dotyczące metod pracy z dziećmi z autyzmem, Zespołem Aspergera i zaburzeniami pokrewnymi, zaburzeniami mowy, opóźnieniem rozwoju intelektualnego

- oraz z trudnymi zachowaniami
- szkolenia wyjazdowe dot. diagnozowania całościowych zaburzeń rozwoju, metod terapii, wspomagania ucznia z autyzmem lub Zespołem Aspergera w szkole, rozwijania sfer deficytowych, radzenia sobie z trudnymi zachowaniami
  - szkolenia dla psychologów, pedagogów, nauczycieli i rodziców
  - kursy doskonalenia z zakresu terapii dzieci z autyzmem
  - organizacja konferencji
  - staże praktyczne
  - szkolenia na terenie placówek
  - superwizje

● **Fundacja Wspierania Dzieci i Rodzin**

ul. Podchorążych 4/4, 89-298 Gdańsk, tel. kom. 0 531 539 639

e-mail: biuro@diagnozaiterapia.pl

<http://www.diagnozaiterapia.pl/>

*Dni i godziny przyjmowania pacjentów:
poniedziałek-piątek: 8.00-19.00,
sobota: 8.00-15.00.*

Oferowana pomoc:

DIAGNOSTYKA:

- autyzm, Zespół Aspergera, całościowe zaburzenia rozwoju
- diagnoza całościowa: lekarska i psychologiczna
- orientacyjny czas oczekiwania:** około 1 miesiąca
- kryteria wiekowe:** dorośli

Oferowana pomoc:

TERAPIA I REHABILITACJA:

- autyzm, Zespół Aspergera, całościowe zaburzenia rozwoju
- psychoterapia indywidualna
- psychoterapia grupowa dla młodzieży
- grupa edukacyjno-terapeutyczna dla dzieci z Zespołem Aspergera i wysoko funkcjonujących dzieci z autyzmem
- grupa terapeutyczna dla młodzieży z Zespołem Aspergera
- grupa terapeutyczna dla młodych osób dorosłych z Zespołem Aspergera
- obozy terapeutyczne dla dzieci z nadpobudliwością psychoruchową i z Zespołem Aspergera – podopiecznych Fundacji,
- terapia biogeedback
- orientacyjny czas oczekiwania:** na bieżąco
- kryteria wiekowe:** dzieci i młodzież do 18 roku życia

Inne formy pomocy:

- warsztaty psychoedukacyjne dla rodzin
- terapia par, małżeństw i rodzin

● **Stowarzyszenie Pomocy Osobom Autystycznym**

ul. Dąbrowszczaków 28, 80-365 Gdańsk, tel. (058) 557 53 41

e-mail: autyzm@spoa.org.pl, osrodek@autyzm.net.pl

www.spoa.org.pl

Punkt Konsultacyjno-Diagnostyczny

e-mail: autyzm@spoa.org.pl

Dni i godziny przyjmowania pacjentów:

poniedziałek-piątek: od 14.30

504- 772- 667 (7 dni w tygodniu)

Oferowana pomoc:

- autyzm, Zespół Aspergera, ADHD, poważne problemy z zachowaniem
- konsultacje diagnostyczne
- konsultacje psychologiczne
- konsultacje z pedagogiem specjalnym
- konsultacje z lekarzem
- układanie indywidualnych programów edukacyjno-terapeutycznych
- wskazówki dla rodziców dotyczące: realizacji programów edukacyjno-terapeutycznych; radzenia sobie w trudnych sytuacjach; organizacji życia z dzieckiem

orientacyjny czas oczekiwania: od 2 tygodni do 1 miesiąca

kryteria zapisów na diagnozę: dzieci, młodzież, dorośli

W prowadzeniu diagnoz i konsultacji Stowarzyszenie współpracuje
z **Niepubliczną Poradnią RUBIKON**

Uwaga: W trakcie budowy jest Wspólnota Domowa dla Dorosłych Osób z Autyzmem
im. Adama Rybickiego

Pozostała oferta Stowarzyszenia:

- szkolenia dla rodziców, terapeutów, nauczycieli i osób pracujących z dziećmi i młodzieżą z autyzmem
- oferta wydawnicza

Gdynia

● **„ADAPA” Fundacja na Rzecz Osób z Autyzmem i Innymi Zaburzeniami Rozwoju**

ul. Gen. J. Hallera 31A, 81-428 Gdynia, tel. (058) 622 93 56, tel. kom. 516 169 639

e-mail: biuro@adapa.pl

http://www.adapa.pl/

Oferowana pomoc:

DIAGNOSTYKA:

- autyzm, Zespół Aspergera, całościowe zaburzenia rozwoju
- diagnoza funkcjonalna

orientacyjny czas oczekiwania: na bieżąco

kryteria zapisów: dorośli

*Uwaga: telefoniczne zapisy na diagnozy prowadzone są od poniedziałku do piątku;
zapisy e-mail*

Oferowana pomoc:

TERAPIA I REHABILITACJA:

- autyzm, Zespół Aspergera
- konsultacje specjalistyczne
- taniec towarzyski
- trening umiejętności społecznych dla wysoko funkcjonujących dorosłych osób z autyzmem oraz dorosłych osób z Zespołem Aspergera
- zajęcia muzyczne (grupa perkusyjna i grupa gitarowa)
- zajęcia dramy, „social story”
- szkolenia

kryteria zapisów: dorośli

*Dni i godziny przyjmowania pacjentów:
poniedziałek, wtorek, środa, piątek: 15.00-16.00,
czwartek: 16.00-17.30*

Kwidzyn

● **Stowarzyszenie Rehabilitacyjne Centrum Rozwoju Porozumiewania**

ul. Kołłątaja 4, 82-500 Kwidzyn, tel. (055) 261 80 30, 261 80 31

e-mail: aac@aac.pl

<http://www.aac.netidea.pl/>

*Dni i godziny przyjmowania pacjentów:
poniedziałek-czwartek: godz. 7.00-18.00, piątek: 7.00 – 15.00*

Oferowana pomoc:

WIELOSPECJALISTYCZNE PORADNICTWO:

- autyzm, Zespół Aspergera, całościowe zaburzenia rozwojowe, mózgowe porażenie dziecięce, upośledzenie umysłowe, zespoły genetyczne
- wielospecjalistyczne poradnictwo dla: rodziców, opiekunów niemówiących niepełnosprawnych dzieci; dla nauczycieli i terapeutów pracujących z dziećmi niemówiącymi i posiadającymi orzeczenie o niepełnosprawności
- porady udzielane są przez: psychologa, neurologopedę, rehabilitanta, oligofrenopedagoga, informatyka

orientacyjny czas oczekiwania: od 6 miesięcy do 1 roku

kryteria zapisów: dzieci od 3 r.ż, młodzież, dorośli do 24 r.ż.

Uwaga: 15.05.2015 roku rozpoczęła się realizacja projektu dofinansowanego ze środków PFRON „Wspomaganie umiejętności porozumiewania się – likwidacja barier w komunikowaniu się dzieci i młodzieży niepełnosprawnych lub zagrożonych niepełnosprawnością i ich rodziców z terenu powiatu kwidzyńskiego”

Oferowana pomoc:

TERAPIA I REHABILITACJA:

- autyzm, Zespół Aspergera, całościowe zaburzenia rozwojowe, mózgowe porażenie dziecięce, upośledzenie umysłowe, zespoły genetyczne
- alternatywne metody komunikowania się
- zajęcia indywidualne na terenie Samodzielnego Publicznego Ośrodka Terapii i Rehabilitacji Dzieci i w domu;
- zajęcia grupowe
- zajęcia z psychologiem

- zajęcia z pedagogiem
  - zajęcia z logopedą
  - integracja sensoryczna
  - terapia zajęciowa
  - zajęcia Metodą Ruchu Rozwijającego Weroniki Sherborne
  - układanie indywidualnych programów terapeutycznych
- kryteria zapisów:** dzieci i młodzież do 18 r.ż.
orientacyjny czas oczekiwania: na bieżąc

Oferowana pomoc:

SZKOLENIA :

- szkolenia z zakresu wspomagających i alternatywnych sposobów porozumiewania się
- szkolenia superwizyjne z zakresu AAC grupowe i indywidualne
- szkolenia dla nauczyciel, terapeutów, logopedów, pedagogów oraz innych osób pracujących z osobami z ciężkimi zaburzeniami porozumiewania się niepełnosprawnymi
- szkolenia dla nauczycieli i terapeutów poświęcone wykorzystaniu programu Boardmaker & Speaking Dynamically Pro w pracy z osobami niepełnosprawnymi niemówiącymi

● **Stowarzyszenie na Rzecz Osób z Autyzmem „SNOA”**

ul. Plac Plebiscytowy 2, 82-500 Kwidzyn, tel. 0 661 707 974, 0 502 620 005
www.snoa.pl

Dni i godziny przyjmowania pacjentów: poniedziałek-piątek: 8.00-16.00

Oferowana pomoc:

DIAGNOZA:

- autyzm, Zespół Aspergera, całościowe zaburzenia rozwoju
  - diagnoza funkcjonalna stawiana przez psychologa
- kryteria zapisów:** dzieci, ale starsze osoby również mogą być zdiagnozowane
orientacyjny czas oczekiwania: około 1 miesiąca

Oferowana pomoc:

TERAPIA I REHABILITACJA:

- autyzm, Zespół Aspergera, całościowe zaburzenia rozwoju
  - tworzenie indywidualnych programów edukacyjno-terapeutycznych
  - terapia behawioralna
  - terapia indywidualna
  - terapia grupowa dla osób wyżej funkcjonujących
  - zajęcia z psychologiem
  - zajęcia z logopedą
  - zajęcia tematyczne
  - superwizor
- kryteria zapisów:** dzieci i młodzież do 14 r.ż., starsze osoby również
orientacyjny czas oczekiwania: ok 1 miesiąc

Oferowana pomoc:

KONSULTACJE:

- konsultacje prawne i psychologiczne dla rodziców
- konsultacje dla terapeutów
- konsultacje dla nauczycieli pracujących z dzieckiem

UWAGA: telefoniczne zapisy na konsultacje.

Inne formy pomocy:

- organizacja konferencji i szkoleń
- staże

NIEPUBLICZNE PLACÓWKI DIAGNOSTYCZNO-TERAPEUTYCZNE

Gdańsk

● **Niepubliczna Poradnia RUBIKON**

ul. Jana Pawła II 1G/7, 80-462, Gdańsk-Zaspa, tel. do neurologopedy 502 377 590,
diagnozy i konsultacje: 505 540 793
e-mail: autyzm24@autyzm24.home.pl
<http://www.rubikon.edu.pl/>

Oferowana pomoc:

DIAGNOSTYKA:

- diagnoza całościowa w kierunku zaburzeń rozwojowych oraz zaburzeń rozwoju mowy
orientacyjny czas oczekiwania: około 1 miesiąca
kryteria zapisów na terapię: dzieci, młodzież

Oferowana pomoc:

TERAPIA I REHABILITACJA:

- terapia indywidualna na terenie przedszkoli
- terapia grupowa dla dzieci z Zespołem Aspergera
- terapia zaburzeń mowy
- zajęcia terapeutyczne z instruktorem dla rodziców
- tworzenie indywidualnych programów terapii
- przygotowanie do matury młodzieży z Zespołem Aspergera
- superwizje nauczycieli ubiegających się o certyfikat terapeuty behawioralnego
- cykliczne konsultacje
- cykliczne sesje terapeutyczne
- wakacyjne, stacjonarne turnusy terapeutyczne dla dzieci w dwóch grupach wiekowych:
od 1,5-5 roku życia, oraz od 6 do 12 roku życia
orientacyjny czas oczekiwania: około 1- 2 miesięcy
kryteria zapisów na terapię: dzieci, młodzież do okresu liceum

*Dni i godziny przyjmowania pacjentów:
poniedziałek-piątek: 14.30-18.00.*

PRYWATNE PLACÓWKI TERAPEUTYCZNE

Słupsk

Centrum Terapii SYNERGIS Oddział Słupsk

ul. Braci Gierymskich 1, tel. 504-214-915

e-mail: synergis@centrumsynergis.eu

http://www.centrumsynergis.eu/index.php?option=com_content&view=section&layout=blog&id=13&Itemid=37

Sopot

• **Centrum Diagnozy i Terapii Zaburzeń Rozwojowych**

e-mail ogólny cditionska@gmail.com

Monika Zielińska – superwizor, tel. 0 692 489 013

e-mail: mzielinska@swps.edu.pl

Dagna Zachorowska - terapeuta główny (Kwidzyn, Grudziądz, Tczew), tel. 0 502 620 005

e-mail: dagna.zachorowska@gmail.com

Aneta Bagińska - terapeuta główny (Trójmiasto), tel. 0 503 553 220

e-mail: afroeire@o2.pl; mowie@wp.pl

<http://www.cdit.pl/>

*Uwaga: diagnozy i terapia odbywają się w domach u dzieci
lub w placówkach edukacyjnych, do których uczęszczają
np. w przedszkolach i szkołach*

zapisy na diagnozy: tel. 0 692 489 013

Centrum prowadzi file w:

Kwidzynie, Tczewie, Płocku, Poznaniu, Trójmieście i Bydgoszczy.

Oferowana pomoc:

DIAGNOSTYKA:

- autyzm, Zespół Aspergera, całościowe zaburzenia rozwoju
- diagnoza nozologiczna i funkcjonalna
- wieloletnie badania nad osobami z Zespołem Aspergera, głównie nad ich poznawczym i emocjonalnym funkcjonowaniem

orientacyjny czas oczekiwania: od 2 tyg. do 3 miesięcy

kryteria zapisów: dzieci i młodzież

UWAGA: Istnieje również możliwość skorzystania bezpłatnej diagnozy przeprowadzanej na Uniwersytecie Gdańskim oraz w Wyższej Szkole Psychologii Społecznej w Sopocie.

Diagnozy przeprowadzane są w miesiącach akademickich.

Podczas procesu diagnostycznego obecni są studenci.

Zapisy na diagnozy: tel. 0 692 489 013

Oferowana pomoc:

TERAPIA I REHABILITACJA:

- autyzm, Zespół Aspergera, całościowe zaburzenia rozwojowe
- opracowywanie indywidualnych programów edukacyjno-terapeutycznych
- zajęcia indywidualne
- konsultacje dla rodziców
- zalecenia dla rodziców dotyczące pracy z dzieckiem w domu
- szkolenia dla specjalistów, rodziców i nauczycieli

- organizowanie obozów terapeutycznych dla dzieci z autyzmem, Zespołem Aspergera, zaburzeniami zachowania, chorobami genetycznymi, natręctwami i kompulsjami, nasiloną agresją
  - organizowanie staży
  - superwizje
  - możliwość wynajęcia terapeutów do jednorazowej opieki nad dzieckiem w godzinach popołudniowych i wieczornych na terenie: Bydgoszczy, Kwidzyna, Malborka, Tczewa, Trójmiasta, Płocka i Poznania
- orientacyjny czas oczekiwania:** w zależności od filii zapisy na bieżąco
lub do 6 miesięcy
- kryteria zapisów:** dzieci i młodzież do 18 roku życia

TERAPIE WSPOMAGAJACE

Gdynia

Centrum Audio-Psycho-Fonologii "SPACE"

ul. Starowiejska 58 lok. 1a, 81-363 Gdynia, tel. 0 507 063 624

e-mail: biurogdynia@centrumapf.pl

www.centrumapf.pl

Oferowana pomoc:

- Trening Uwagi Słuchowej

II. POMOC OFEROWANA W RAMACH SYSTEMU EDUKACJI

■ ŚWIADCZENIA PORADNI PSYCHOLOGICZNO-PEDAGOGICZNYCH

Poradnie wydają orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego niezbędne w przedszkolach i szkołach oraz opinie o potrzebie wczesnego wspomaganie rozwoju; udzielają także pomocy psychologiczno-pedagogicznej uczniom i ich rodzinom.

Do zadań poradni psychologiczno-pedagogicznych należy m.in.: terapia zaburzeń rozwojowych, pomoc uczniom w dokonywaniu wyboru kierunku kształcenia, zawodu i planowaniu kariery zawodowej, pomoc rodzicom i nauczycielom w diagnozowaniu i rozwijaniu potencjalnych możliwości oraz mocnych stron uczniów, wspomaganie wychowawczej i edukacyjnej funkcji rodziny oraz szkoły.

Poradnie wydają opinie w sprawach dotyczących m.in.:

- wcześniejszego przyjęcia dziecka do szkoły podstawowej oraz odroczenia rozpoczęcia spełniania obowiązku szkolnego,
- dostosowania wymagań edukacyjnych, wynikających z programu nauczania, do indywidualnych potrzeb psychofizycznych i edukacyjnych ucznia, u którego stwierdzono zaburzenia i odchylenia rozwojowe lub specyficzne trudności w uczeniu się, uniemożliwiające sprostanie tym wymaganiom,
- zwolnienia ucznia z głęboką dysleksją rozwojową z nauki drugiego języka obcego,
- przystąpienia ucznia lub absolwenta z zaburzeniami i odchyleniami rozwojowymi lub ze specyficznymi trudnościami w uczeniu się odpowiednio do: sprawdzianu przeprowadzanego w ostatnim roku nauki w szkole podstawowej, egzaminu przeprowadzanego w ostatnim roku nauki w gimnazjum, egzaminu maturalnego lub egzaminu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe, w warunkach i formie dostosowanych do indywidualnych potrzeb psychofizycznych ucznia lub absolwenta.

Pomoc oferowana w ramach poradni psychologiczno-pedagogicznych jest bezpłatna.

*Podstawa prawna:
Ustawa z dn. 7 września 1991 r. o systemie oświaty (tj. Dz. U. z 2004 ., nr 256, poz. 2572 z (późn. zm.),
Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 17 listopada 2010 r. w sprawie szczegółowych zasad
działania publicznych poradni psychologiczno-pedagogicznych, w tym publicznych poradni
specjalistycznych (Dz .U. Nr 228, poz. 1488)*

- **Gdzie szukać informacji?** ► Informacje dotyczące poradni psychologiczno-pedagogicznych powinny znajdować się w starostwie w Wydziale Edukacji (Oświaty) oraz w analogicznym wydziale Urzędu Miasta lub Urzędu Gminy. Informacji tych można także szukać w Kuratorium Oświaty.

W województwie pomorskim wykaz poradni psychologiczno-pedagogicznych można znaleźć na stronie internetowej Pomorskiego Kuratorium Oświaty:

<http://www.kuratorium.gda.pl/pliki/aktualny%20wykaz%20szkol%20i%20placowek%20woj.pomorskie.xls>

▶▶ Poradnie Psychologiczno-Pedagogiczne:

Gdańsk

orzeczenia i opinie dla dzieci z autyzmem wydaje:

Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna Nr 4

ul. L. Krzemienieckiej 1, 80-448 Gdańsk, tel. (058) 341 05 42

e-mail: ppp4gda@wp.pl

<http://www.ppp4.gda.pl/>

Gdynia

orzeczenia i opinie dla dzieci z autyzmem wydaje:

Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna Nr 2

ul. Opata Hackiego 13, 81-213 Gdynia, tel. (058) 623 31 39

e-mail: ppp2gdynia@poczta.onet.pl

<http://www.ppp2gdynia.szablon.pl/>

Słupsk

orzeczenia i opinie dla dzieci z autyzmem wydają dwie poradnie psychologiczno-pedagogiczne:

Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna

ul. Fabryczna 1, 76-200 Słupsk, tel. (059) 845 60 85

e-mail: pppslupsk2@interia.pl

<http://poradnia.slupsk.pl/>

Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna

ul. Narutowicza 9, 76-200 Słupsk, tel. (059) 845 60 20

e-mail: ppp.slupsk1@poczta.onet.pl

Sopot

orzeczenia i opinie dla dzieci z autyzmem wydaje:

Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna

ul. Władysława IV 23/25, 81-742 Sopot, tel. (058) 551 51 33

<http://www.ppp.sopot.pl>

e-mail: ppp@sopot.pl

powiat chojnicki

orzeczenia i opinie dla dzieci z autyzmem wydaje:

Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna

ul. Marsz. J. Piłsudskiego 30 , 89-600 Chojnice, tel. (052) 334 44 60, 334 44 64,

tel. kom. 0 515 262 977

e-mail: pppchojnice@op.pl

<http://www.ppp-chojnice.pl/>

powiat gdański

orzeczenia i opinie dla dzieci z autyzmem wydaje:

Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna

ul. Wojska Polskiego 2, 83-000 Pruszcz Gdański, tel. (058) 682 33 04

e-mail: poradnia-pruszcz@tlen.pl

<http://www.poradniapruszcz.pl/>

powiat kartuski

orzeczenia i opinie dla dzieci z autyzmem wydaje:

Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna

ul. Ceynowy 7, 83-300 Kartuzy, tel. (058) 681 02 47

e-mail: ppp-kartuzy@wp.pl

powiat kościerski

orzeczenia i opinie dla dzieci z autyzmem wydaje:

Poradnia Psychologiczno- Pedagogiczna

ul. Świętojańska 5, 83-400 Kościerzyna, tel. (058) 686 48 61

e-mail: pppkoscierzyna@wp.pl

http://www.pomorskie.eu/pl/bip/ppp/ppp_koscierzyna

powiat kwidzyński

orzeczenia i opinie dla dzieci z autyzmem wydają dwie poradnie psychologiczno-pedagogiczne:

Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Kwidzynie

ul. Grudziądzka 8, 82-500 Kwidzyn, tel. (055) 279 21 19

e-mail: ppp.kwidzyn@powiatkwidzynski.pl

<http://www.pppkwidzyn.pl/>

Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna

Filia w Prabutach

ul. Reymonta 1, 82-550 Prabuty, tel. (055) 278 21 16 w.214

e-mail: poradniaprabuty@op.pl

powiat lęborski

orzeczenia i opinie dla dzieci z autyzmem wydaje:

Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna

ul. Okrzei 15a, 84-300 Lębork, tel./ fax (059) 86 21 834

e-mail: ppplebork@poczta.onet.pl

<http://www.ppplebork.republika.pl/>

powiat malborski

orzeczenia i opinie dla dzieci z autyzmem wydaje :

Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna

ul. Kotarbińskiego 32, 82-200 Malbork, tel./fax (55) 272 98 03

e-mail: pppmalbork@post.pl

<http://www.ppp.malbork.pl/>

powiat nowodworski

orzeczenia i opinie dla dzieci z autyzmem wydaje:

Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna

ul. 3 Maja 6, 82-100 Nowy Dwór Gdański., tel./ fax (055) 247 22 82

e-mail: poradniandg@interia.pl

<http://www.pppndg.strefa.pl/>

powiat pucki

orzeczenia i opinie dla dzieci z autyzmem wydaje:

Poradnia Psychologiczno- Pedagogiczna

ul. Kolejowa 7, 84-100 Puck, tel. (058) 673 25 69

e-mail: ppppuck@post.pl

www.poradnia-puck.pl

powiat starogardzki

orzeczenia i opinie dla dzieci z autyzmem wydaje:

Poradnia Psychologiczno- Pedagogiczna

ul. Grunwaldzka 28, 83-200 Starogard Gdański, tel./fax (058) 562 29 82

e-mail: poradnia.starogard@neostrada.pl-ppp.starogard@wp.pl

<http://www.pppstarogard.pl/>

powiat sztumski

orzeczenia i opinie dla dzieci z autyzmem wydaje:

Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna

Osiedle Sierakowskich 15, 82-400 Sztum, tel. (055) 277 23 74

e-mail: pppsztum@interia.pl

<http://pppsztum.w.interia.pl/>

powiat tczewski

orzeczenia i opinie dla dzieci z autyzmem wydaje:

Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna

ul. Wojska Polskiego 6, 83-100 Tczew, tel./ fax (058) 531 10 09

e-mail: tczew@info.progman.pl–ppp.tczew@ppp.tczew.pl

<http://www.ppp.tczew.pl/>

powiat wejherowski

orzeczenia i opinie dla dzieci z autyzmem wydaje:

Powiatowy Zespół Poradni Psychologiczno-Pedagogicznych w Wejherowie

ul. Ofiar Piaśnicy 22, 84-200 Wejherowo, tel. (058) 672 10 08

e-mail: pppwejherowo@op.pl–poradniajanowo@wp.pl

<http://poradnia-wejherowo.pl/>

■ WCZESNE WSPOMAGANIE ROZWOJU

Pomoc ta organizowana jest dla małych dzieci (od urodzenia do momentu pójścia do szkoły, zazwyczaj do 7 roku życia). Wczesne wspomaganie rozwoju dzieci ma na celu pobudzanie psychoruchowego i społecznego rozwoju dziecka od chwili wykrycia niepełnosprawności, do podjęcia nauki w szkole.

Wczesne wspomaganie może być organizowane w przedszkolu, w szkole podstawowej, w specjalnym ośrodku szkolno-wychowawczym, w publicznej i niepublicznej poradni psychologiczno-pedagogicznej, w tym poradni specjalistycznej, jeżeli mają one możliwość realizacji wskazań zawartych w opinii o potrzebie wczesnego wspomagania rozwoju dziecka, w szczególności dysponują środkami dydaktycznymi i sprzętem, niezbędnymi do prowadzenia wczesnego wspomagania. Jednak nie wszystkie ww. placówki prowadzą wczesne wspomaganie rozwoju.

Pomoc ta oferowana jest przez zespół specjalistów, w skład którego wchodzi osoby posiadające przygotowanie do pracy z małymi dziećmi z zaburzeniem rozwojem psychoruchowym: oligofrenopedagog, tyflop pedagog lub surdopedagog, psycholog, logopeda i inni specjaliści – w zależności od potrzeb dziecka i jego rodziny.

Zespół ten ustala kierunki pracy z dzieckiem oraz harmonogram podejmowanych działań w zakresie wczesnego wspomagania rozwoju dziecka oraz wsparcia jego rodziny. Poza tym do jego zadań należy: nawiązanie współpracy z zakładem opieki zdrowotnej lub ośrodkiem pomocy społecznej w celu zapewnienia dziecku rehabilitacji, terapii lub innych form pomocy, opracowanie i realizacja indywidualnego programu pracy z dzieckiem i jego rodziną, analiza skuteczności pomocy udzielanej w ramach wczesnego wspomagania. Zajęcia w ramach wczesnego wspomagania organizowane są w wymiarze od 4 do 8 godzin w miesiącu.

■ UWAGA ►► Ze względu na bardzo małą liczbę godzin przewidzianą w ramach Wczesnego Wspomagania Rozwoju (od jednej do dwóch godzin tygodniowo) forma ta może być jedynie uzupełnieniem podstawowych form terapii dla dzieci z autyzmem i innymi całościowymi zaburzeniami rozwoju.

Aby dziecko mogło skorzystać z tego rodzaju wsparcia, musi mieć wydaną opinię o potrzebie wczesnego wspomaganie rozwoju. Opinie te wydają publiczne i niepubliczne poradnie psychologiczno-pedagogiczne, w tym poradnie specjalistyczne.

Pomoc oferowana w ramach wczesnego wspomaganie rozwoju jest bezpłatna.

*Podstawa prawna:
Ustawa z dn. 7 września 1991 r. o systemie oświaty (tj. Dz. U. z 2004 r. nr 256, poz. 2572 z późn. zm.),
Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 11.XI.2013 r.
w sprawie organizowania wczesnego wspomaganie rozwoju dzieci (Dz.U.2013 r., nr 1257)*

- **Gdzie szukać informacji?** ►► Przede wszystkim postaraj się dotrzeć do publicznej Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej w Twoim mieście lub powiecie. Tam można dowiedzieć się o placówkach oświatowych, w których jest prowadzone wczesne wspomaganie rozwoju dziecka. Informacje te powinny znajdować się także w Wydziale Edukacji (Oświaty) Urzędu Miasta lub Urzędu Gminy oraz w analogicznym wydziale w starostwie powiatu.

w Gdańsku

wczesne wspomaganie rozwoju dla dzieci z autyzmem prowadzi:

IWRD Przedszkole Specjalne dla Dzieci z Zaburzeniem Autystycznym
ul. Malczewskiego 139, 80-114 Gdańsk, tel. (058) 341 44 41, fax (058) 341 44 40
e-mail: biuro@iwrđ.pl
http://www.iwrđ.pl/pl/dokumenty/przedszkole_iwrđ

Przedszkole Specjalne Nr 40 „Pod Sosnami” dla Dzieci o Specjalnych Potrzebach Edukacyjnych
ul. Rzeczypospolitej 11A, 80-337 Gdańsk, tel./ fax (058) 559 00 25
e-mail: dyrektor@przedszkole40.pl
<http://www.przedszkole40.pl/>

w Gdyni

wczesne wspomaganie rozwoju dla dzieci z autyzmem prowadzi:

Zespół Szkół Specjalnych Nr 17
ul. Witomińska 25/27, 81-311 Gdynia, tel. (058) 620 72 25
e-mail: zssnr17@wp.pl
<http://www.zss17.logonet.pl/>

w Sopocie

wczesne wspomaganie rozwoju dla dzieci z autyzmem prowadzi:

Zespół Szkół Specjalnych Nr 5
ul. Kazimierza Wielkiego 14, 81-780 Sopot, tel. (058) 551 18 15
e-mail: zss5@sopot.pl
www.zss5.sopot.pl

w powiecie chojnickim

wczesne wspomaganie rozwoju dla dzieci z autyzmem prowadzi:

Zespół Szkół Specjalnych

ul. Jana Pawła II 11, 89-600 Chojnice, tel. (052) 565 10 00

e-mail: zsschojnice@poczta.onet.pl

<http://zsschojnice.pl/>

Zespół Szkół Specjalnych

ul. Batorego 15, 89-650 Czernik, tel. (052) 39 84 805

e-mail: zssczernik@wp.pl

w powiecie gdańskim

wczesne wspomaganie rozwoju dla dzieci z autyzmem prowadzą:

Polskie Stowarzyszenie na Rzecz Osób z Upośledzeniem Umysłowym Koło w Pruszczu Gdańskim

ul. Grunwaldzka 71C, 83-000 Pruszcz Gdański, tel. (058) 773 21 00,

fax (058) 773 00 02

e-mail: psouupruszcz@poczta.onet.pl

<http://www.psouupruszcz.org.pl/>

w powiecie kartuskim

wczesne wspomaganie rozwoju dla dzieci z autyzmem prowadzą:

Ośrodek Rehabilitacyjno-Edukacyjno-Wychowawczy

ul. Szklana 1, 83-334 Miechucino, tel. (058) 681 91 79

Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy

ul. Gdyńska 7A, 83-330 Żukowo, tel. (058) 681 83 71, fax (058) 685 96 06

e-mail: soswzuk@poczta.onet.pl

<http://soswzuk.fm.interia.pl/>

w powiecie kwidzyńskim

wczesne wspomaganie rozwoju dla dzieci z autyzmem prowadzi:

Samodzielny Publiczny Ośrodek Terapii i Rehabilitacji Dzieci w Kwidzynie

ul. Kołłątaja 4, 82-500 Kwidzyn, (055) 279 30 22

e-mail: otir@post.pl

<http://www.aac.pl/>

w powiecie kościerskim

wczesne wspomaganie rozwoju dla dzieci z autyzmem prowadzi:

Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy

ul. Słoneczna 1, 83-400 Kościerzyna, tel. (058) 686 34 33

e-mail: sosw_koscierzyna@wp.pl

<http://hoh2hagter.webstrona.com.pl/>

w powiecie malborskim

wczesne wspomaganie rozwoju dla dzieci z autyzmem prowadzi:

Specjalny Ośrodek Rewalidacyjno-Wychowawczy dla Dzieci i Młodzieży z Autyzmem

ul. Jagiellońska 79/82, 82-200, Malbork , tel./ fax(055) 272 97 21

e-mail: autyzmmalbork@interia.pl

<http://mojafirma.home.pl/autoinstalator/joomla/>

w powiecie nowodworskim

wczesne wspomaganie rozwoju dla dzieci z autyzmem prowadzi:

Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy

ul. Warszawska 52, 82-100 Nowy Dwór Gdański, tel. (055) 247 23 21

e-mail: oswndg@wp.pl

<http://sosw.vel.pl/> <http://www.soswndg.pl/>

w powiecie słupskim

wczesne wspomaganie rozwoju dla dzieci z autyzmem prowadzi:

Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy im. Marynarza Polskiego

ul. Korczaka 1, 76-231 Damnica, tel. (059) 811 30 69

e-mail: oswdamnica@wp.pl, w_han@wp.pl

<http://www.oswdamnica.edu.pl/>

w powiecie starogardzkim

wczesne wspomaganie rozwoju dla dzieci z autyzmem prowadzi:

Ośrodek Rehabilitacyjno- Edukacyjno- Wychowawczy

ul. Mickiewicza 5A, 83-262 Czarna Woda, tel. 504 488 874

e-mail: terapiadzieci@terapiadzieci.pl

www.terapiadzieci.com

w powiecie sztumskim

wczesne wspomaganie rozwoju dla dzieci z autyzmem prowadzi:

Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna

Osiedle Sierakowskich 15, 82-400 Sztum, tel. (055) 277 23 74

e-mail: pppsztum@interia.pl

<http://pppsztum.w.interia.pl/>

w powiecie tczewskim

wczesne wspomaganie rozwoju dla dzieci z autyzmem prowadzą:

Ośrodek Wczesnej Interwencji

ul. 1 Maja 2, 83-100 Tczew, tel. (058) 531 33 19

Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy im. Jana Pawła II w Tczewie
ul. Grunwaldzka 1, 83-110 Tczew, tel./ fax (058) 531 55 50
e-mail: sosw@tcz.pl; wojciehrinc@gmail.com (dyrektor)
<http://www.sosw.tcz.pl/>

w powiecie wejherowskim

wczesne wspomaganie rozwoju dla dzieci z autyzmem prowadzi:

Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna

ul. Ofiar Piaśnicy 22, 84-200 Wejherowo, tel. (058) 672 10 08, fax (058) 672 39 66
e-mail: pppwejherowo@op.pl
<http://poradnia-wejherowo.pl/oferta-wejherowo/>
- Poradnia prowadzi zajęcia „Blżej siebie” dla dzieci z autyzmem
<http://poradnia-wejherowo.pl/wp-content/uploads/2013/09/Blziej-siebie-zajecia-dla-dzieci-z-autyzmem.pdf>

Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy nr 1 im. Janusza Korczaka

ul. Sobieskiego 279, 84-200 Wejherowo, tel. (058) 672 22 05, 672 29 32
e-mail: sosw@2com.pl; korczak5@wp.pl
<http://www.sosw-wejherowo.pl/>

■ PLACÓWKI PRZEDSZKOLNE I SZKOLNE DLA DZIECI Z AUTYZMEM

Dzieci z autyzmem, z zespołem Aspergera i innymi zaburzeniami rozwojowymi w wieku przedszkolnym i szkolnym mają prawo do otrzymania orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego. O jego wydanie wnioskuje rodzice.

Orzeczenie to jest wydawane dla dzieci i młodzieży, które wymagają stosowania specjalnej organizacji nauki i metod kształcenia. Na tej podstawie przedszkole lub szkoła dostosowuje warunki i formy nauczania do potrzeb dziecka określonych w orzeczeniu. Prawo oświatowe gwarantuje dzieciom i młodzieży ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi możliwość uczęszczania do wszystkich typów przedszkoli i szkół: ogólnodostępnych (tzw. masowych), integracyjnych, z oddziałami integracyjnymi, specjalnych, z oddziałami specjalnymi.

Placówka oświatowa, do której uczęszcza dziecko, ma zapewnić mu realizację zaleceń określonych w orzeczeniu. Uczeń taki ma także prawo do dostosowania treści nauczania, a co za tym idzie – dostosowania systemu jego oceniania. Orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego dla dzieci i młodzieży z autyzmem wydają poradnie psychologiczno-pedagogiczne wskazane przez kuratora oświaty.

Jeżeli stan zdrowia dziecka znacznie utrudnia lub uniemożliwia uczęszczanie do szkoły (w tym do kl. 0), może być wydane orzeczenie o nauczaniu indywidualnym. Zajęcia te mogą być organizowane w domu rodzinnym, szkole lub w specjalnym ośrodku szkolno-wychowawczym. Możliwe jest także wprowadzanie ucznia na zajęcia z innymi dziećmi, z klasą.

Podstawa prawna:

*Ustawa z dn. 7 września 1991 r. o systemie oświaty (tj. Dz. U. z 2004 r., nr 256, poz. 2572 z późn. zm.),
Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 17 listopada 2010 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych oraz niedostosowanych społecznie w specjalnych przedszkolach, szkołach*

*i oddziałach oraz w ośrodkach (Dz.U.2010.228.1489),
Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 17 listopada 2010 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania
i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych oraz niedostosowanych społecznie w przedszkolach, szkołach
i oddziałach ogólnodostępnych lub integracyjnych (Dz.U.2010.228.1490),
Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dn. 18 września 2008 r.
w sprawie orzeczeń i opinii wydawanych przez zespoły orzekające działające w publicznych poradniach psychologiczno-pedagogicznych
(Dz. U. z 2008 r., nr 173, poz. 1072),
Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dn. 18 września 2008 r.
w sprawie sposobu i trybu organizowania indywidualnego obowiązkowego rocznego przygotowania przedszkolnego
i indywidualnego nauczania dzieci i młodzieży (Dz. U. z 2008 r., nr 175, poz. 1086).*

■ **Gdzie szukać informacji?** ► Informacje o przedszkolach i szkołach integracyjnych można znaleźć w Urzędzie Gminy (Miasta) oraz w Kuratorium Oświaty. Informacje o szkołach specjalnych znajdują się w starostwach powiatu i w Kuratoriach Oświaty.

Jeżeli masz problemy z uzyskaniem dostępu do wczesnego wspomaganie rozwoju dziecka, przedszkola, szkoły, poradni psychologiczno-pedagogicznej możesz kontaktować się z:

wójtem, burmistrzem, prezydentem miasta odpowiedzialnym za sprawy edukacji,
starostą odpowiedzialnym za sprawy edukacji (jeżeli chodzi o szkoły specjalne, poradnie psychologiczno - pedagogiczne).

Jeżeli przedszkole, szkoła, poradnia psychologiczno-pedagogiczna łamie prawa ucznia (nie realizuje zaleceń zawartych w orzeczeniu o potrzebie kształcenia specjalnego, nie organizuje zajęć rewalidacyjnych dla uczniów niepełnosprawnych, nie dostosowuje programu nauczania do potrzeb dziecka z orzeczoną kształceniem specjalnym), możesz kontaktować się z Rzecznikiem Praw Ucznia (osobą odpowiedzialną za kształcenie uczniów niepełnosprawnych) w:

Kuratorium Oświaty w Gdańsku

ul. Okopowa 21/27, 80-810 Gdańsk, tel. (058) 307 73 89

e-mail: kuratorium@kuratorium.gda.pl

<http://www.kuratorium.gda.pl/>

lub delegaturą Kuratorium Oświaty na Twoim terenie:

Delegatura Kuratorium Oświaty w Słupsku

ul. Jana Pawła II 1; 76-200 Słupsk, tel. (059) 842 39 81, 842 83 56

e-mail: slupsk@kuratorium.gda.pl

Delegatura Kuratorium Oświaty w Kościerzynie

ul. Sikorskiego 1C; 83-400 Kościerzyna, tel. (058) 686 20 14, 680 83 80

e-mail: koscierzyzna@kuratorium.gda.pl

Delegatura Kuratorium Oświaty w Tczewie

ul. Jarosława Dąbrowskiego 18, 83-110 Tczew, tel. (058) 777 58 84, 531 16 12

e-mail: tczew@kuratorium.gda.pl

■ SZKOŁY PUBLICZNE, W KTÓRYCH UCZĄ SIĘ DZIECI Z AUTYZMEM

Dzieci z autyzmem mają prawo uczęszczać do wszystkich placówek edukacyjnych (ogólnodostępnych, integracyjnych, specjalnych).

■ SZKOŁY I PRZEDSZKOLA SPECJALNE:

Gdańsk

Przedszkole Specjalne Nr 40 „Pod Sosnami” dla Dzieci o Specjalnych Potrzebach Edukacyjnych

ul. Rzeczypospolitej 11A, 80-337 Gdańsk, tel./ fax (058) 559 00 25
e-mail: dyrektor@przedszkole40.pl
<http://www.przedszkole40.pl/>

Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy nr 2

Przedszkole

Szkoła Podstawowa Nr 78

Gimnazjum Nr 40

Szkoła Przystosowująca do Pracy Nr 1

ul. Ks. M. Góreckiego 16, 80-547 Gdańsk, tel./ fax (058) 343 03 21
e-mail: soswnr2@gmail.com
<http://www.soswnr2.pl/>

Zespół Specjalnego Kształcenia Podstawowego i Gimnazjalnego Nr 1

Szkoła Podstawowa

Gimnazjum Nr 38

ul. Tęczowa 1, 80-680 Gdańsk-Sobieszewo, tel. (058) 344 59 17
e-mail: zskpiggd@wp.pl

Zespół Specjalnego Kształcenia Podstawowego i Gimnazjalnego Nr 27

Szkoła Podstawowa Nr 27

Gimnazjum Nr 27

ul. Piastowska 35/37, 80-332 Gdańsk, tel. (058) 558 31 13
e-mail: zespol.27@wp.pl
<http://www.szkoła27.pl/>

Zespół Specjalnego Kształcenia Podstawowego i Gimnazjalnego Nr 28

Szkoła Podstawowa Nr 26

Gimnazjum Nr 36

ul. Karpia 1, 80-882 Gdańsk, tel. (058) 301 24 48
e-mail: zskpig28@neostrada.pl
<http://www.karpia.neostrada.pl/index.html>

Zespół Szkół Specjalnych Nr 1 im. Stefana Batorego
Gimnazjum Nr 35
Zasadnicza Szkoła Zawodowa nr 19
ul. Batorego 26, 81-251 Gdańsk, tel. (058) 341 23 63
e-mail: sekretariat@zssbatorego.eu
www.zssbatorego.eu

Zespół Szkół Specjalnych Nr 2
Zasadnicza Szkoła Zawodowa Specjalna Nr 20
ul. Wita Stwosza 23, 80-312 Gdańsk, tel. (058) 552 09 94
e-mail: zssp2@wp.pl
www.zssp2.eu

Gdynia

Centrum Terapii Autyzmu SOTIS
Oddział w Gdyni
Niepubliczny Terapeutyczny Punkt Przedszkolny dla dzieci z autyzmem
MAGICZNA BUSOLA
ul. Pomorska 18, 81-314 Gdynia, tel. (058) 620 83 26, tel. kom. 0 603 595 710
e-mail: magicznabusola@sotis.pl
www.sotis.pl

Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy nr 1
ul. Płk. Dąbka 277, 81-155 Gdynia, tel. (058) 625 98 83
e-mail: sosw1@sosw1.eu
<http://www.sosw1.eu/>
przedszkole specjalne
szkoły specjalne: podstawowa, gimnazjum

Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy Nr 2
ul. Energetyków 13, 81-184 Gdynia, tel. (058) 621-95-10
e-mail: sosw2gdynia@wp.pl
<http://sosw2gdynia.pl/>
szkoły specjalne: zawodowa

Zespół Szkół Specjalnych Nr 17
Punkt Przedszkolny Nr 1
Szkoła Podstawowa Nr 24
Gimnazjum Nr 21
ul. Witomińska 25/27, 81-311 Gdynia, tel. (058) 620 72 25
e-mail: zssnr17@wp.pl
<http://zss17.org/>
oddziały dla uczniów z autyzmem na wszystkich poziomach kształcenia

Słupsk

Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy im. UNICEF
ul. Krasińskiego 19, 76-200 Słupsk, tel. (059) 842 24 92
e-mail: sosw_slupsk@op.pl
szkoły specjalne: podstawowa, gimnazjum, zawodowa

Sopot

Zespół Szkół Specjalnych Nr 5

Przedszkole Nr 14

Szkoła Podstawowa Nr 5

- oddział dla uczniów z autyzmem

Gimnazjum Nr 5

- oddział dla uczniów z autyzmem

Zasadnicza Szkoła Zawodowa Specjalna Nr 2

- oddział dla uczniów z autyzmem

ul. Kazimierza Wielkiego 14, 81-780 Sopot, tel. (058) 551 18 15

e-mail: zss5@sopot.pl

<http://zss5.sopot.pl/>

powiat bytowski

Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy im. Dzieci Europy

Przedszkole Specjalne

- w Przedszkolu utworzono oddział dla dzieci z autyzmem

Szkoła Podstawowa Specjalna Nr 3

- w Szkole utworzono oddział dla uczniów z autyzmem

Gimnazjum Specjalne Nr 3

Zasadnicza Szkoła Zawodowa Specjalna Nr 2

Szkoła Specjalna Przysposabiająca do Pracy

Internat

ul. Jana Styp-Rekowskiego 5, 77-100 Bytów, tel. (059) 822 25 89, 822 78 60,

822 78 66, fax (059) 822 78 71

e-mail: sosw_bytow@poczta.onet.pl

<http://www.sosw-bytow.com.pl/index.html>

Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy

Szkoła Podstawowa Specjalna

Gimnazjum Specjalne

Szkoła Specjalna Przysposabiająca do Pracy

Internat

Tursko 4, 77-200 Miastko, tel. (059) 858 16 94

e-mail: sosw-tursko@op.pl

<http://www.soswtursko.szkolnastrona.pl/>

powiat chojnicki

Zespół Szkół Specjalnych

Szkoła Podstawowa Specjalna Nr 4

Gimnazjum Specjalne

Szkoła Specjalna Przysposabiająca do Pracy

ul. Jana Pawła II 11, 89-600 Chojnice, tel. (052) 565 10 00, fax (052) 397 96 66

e-mail: zsschojnice@poczta.onet.pl

<http://zsschojnice.pl/>

Zespół Szkół Specjalnych

Szkoła Podstawowa

Gimnazjum

ul. Batorego 15, 89-650 Czersk, tel. (052) 39 84 805

e-mail: zssczersk@wp.pl

powiat człuchowski

Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy

ul. Batorego 24, 77-300 Człuchów, tel. (059) 834 24 16

e-mail: szkolaspecjalna@op.pl

http://szkola_specjalna_czluchow.republika.pl/

szkoły specjalne: podstawowa, gimnazjum, zawodowa

powiat kartuski

Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy

ul. Gdyńska 7A, 83-330 Żukowo, tel. (058) 681 83 71

e-mail: soswzukowo@neostrada.pl

szkoły specjalne: podstawowa, gimnazjum

Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy

ul. 3 Maja 34, 83-300 Kartuzy, tel. (058) 681 08 73

e-mail: gskart@vp.pl

szkoły specjalne: podstawowa, gimnazjum, zawodowa

powiat kościerski

Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy

ul. Słoneczna 1, 83-400 Kościerzyna, tel. (058) 686 34 33

e-mail: sosw_koscierzyna@wp.pl

szkoły specjalne: podstawowa, gimnazjum

powiat kwidzyński

Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy

ul. Braterstwa Narodów 59, 82-500 Kwidzyn, tel. (055) 279 38 99

e-mail: sosw_kwidzyn@interia.pl

szkoły specjalne: podstawowa, gimnazjum

Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy

Barcice 66, 82-420 Ryjewo, tel. (055) 277 16 95

e-mail: soswbarcice@post.pl

przedszkole specjalne

szkoły specjalne: podstawowa, gimnazjum

powiat łęborski

Ośrodek Szkolno-Wychowawczy im. Janusza Korczaka

ul. Mikołaja Reja 18, 84-300 Łębork, tel. (059) 862 15 77

e-mail: osw@osw.pl.pl

www.gim.lebork.ids.pl

szkoły specjalne: podstawowa, gimnazjum, zawodowa

powiat malborski

Specjalny Ośrodek Rewalidacyjno-Wychowawczy

dla Dzieci i Młodzieży z Autyzmem

ul. Jagiellońska 79/82, 82-200, Malbork, tel./ fax(055) 272 97 21

e-mail: autyzmmalbork@interia.pl

<http://mojafirma.home.pl/autoinstalator/joomla/>

szkoły specjalne: podstawowa, gimnazjum, zawodowa

powiat nowodworski

Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy

Oddział wczesnego wspomagania

Szkoła Podstawowa dla uczniów upośledzonych umysłowo w stopniu lekkim, umiarkowanym i znacznym

Klasy dla dzieci z autyzmem

Gimnazjum dla uczniów upośledzonych umysłowo w stopniu lekkim, umiarkowanym i znacznym

Zasadnicza Szkoła Zawodowa

Szkoła Przesposabiająca do Pracy

Grupy wychowawcze

ul. Warszawska 52, 82-100 Nowy Dwór Gdański, tel. (055) 247 23 21

e-mail: oswndg@wp.pl

<http://sosw.vel.pl/>

powiat pucki

Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy

ul. Zamkowa 5, 84-100 Puck, tel. (058) 673 22 50

e-mail: soswpuck@wp.pl

<http://soswpuck.edu.pl/>

szkoły specjalne: podstawowa, gimnazjum

powiat słupski

Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy im. Marynarza Polskiego

ul. Korczaka 1, 76-231 Damnica, tel. (059) 811 30 69

e-mail: oswdamnica@wp.pl, w_han@wp.pl

<http://www.oswdamnica.edu.pl/>

szkoły specjalne: podstawowa, gimnazjum

powiat starogardzki

Ośrodek Rehabilitacyjno- Edukacyjno- Wychowawczy

ul. Mickiewicza 5A, 83-262 Czarna Woda, tel. 0504 488 874
www.terapiadzieci.com

Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy

ul. Chojnicka 70, 83-200 Starogard Gd., tel. (058) 562 22 69
e-mail: oswstarogard@wp.pl
<http://www.soswstarogard.pl/>
przedszkole specjalne
szkoły specjalne: podstawowa, gimnazjum, zasadnicza zawodowa

powiat sztumski

Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy

Kołożąb 10, 82-433 Mikołajki Pomorskie, tel. (055) 277 05 40
e-mail: gimkol@wp.pl
szkoły specjalne: podstawowa, gimnazjum, zawodowa

Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy

Uśnice 15, 82-400 Sztum, tel. (055) 277 11 27
e-mail: oswusnice@poczta.onet.pl
<http://www.soswusnice.szkolnastrona.pl/index.php?p=m&idg=mg,28>
szkoły specjalne: podstawowa, gimnazjum

powiat tczewski

Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy im. Jana Pawła II w Tczewie

ul. Grunwaldzka 1, 83-110 Tczew, tel./ fax (058) 531 55 50
e-mail: sosw@tcz.pl; wojciechrinc@gmail.com (dyrektor)
<http://www.sosw.tcz.pl>
przedszkole specjalne
szkoły specjalne: podstawowa, gimnazjum, zasadnicza zawodowa

Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy

ul. Sambora 5a, 83-130 Pelplin, tel. (058) 536 18 41
e-mail: sosw.pelplin@neostrada.pl
<http://www.soswpelplin.szkolnastrona.pl/stonoga-na-tropie-cystersow,m,zt,29.html>
szkoły specjalne: podstawowa, gimnazjum

powiat wejherowski

Powiatowy Zespół Kształcenia Specjalnego
Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy nr 1 im. Janusza Korczaka
Szkoła Podstawowa Nr 7
Gimnazjum Nr 1
Zasadnicza Szkoła Zawodowa Nr 5
Szkoła Specjalna Przystosowująca do Pracy
Przyszpitalny Zespół Kształcenia Specjalnego
Internat
ul. Sobieskiego 279, 84-200 Wejherowo, tel. (058) 672 22 05, 672 29 32
e-mail: sosw@2com.pl; korczak5@wp.pl
<http://www.sosw-wejherowo.pl/>

Zespół Szkół Specjalnych Nr 3
Szkoła Podstawowa Nr 2
Gimnazjum Nr 3
ul. Sabata 12, 84-230 Rumia, tel. (058) 671 07 19
e-mail: zss_3@poczta.onet.pl

- SZKOŁY I PRZEDSZKOLA INTEGRACYJNE LUB Z ODDZIAŁAMI INTEGRACYJNYMI:

Gdańsk

Przedszkole Integracyjne nr 35
ul. Wałowa 36, 80-858 Gdańsk, tel. (058) 301 23 44

Przedszkole Integracyjne nr 48
ul. Tysiąclecia 13, 80-351 Gdańsk, tel. (058) 553 23 11
e-mail: przedszkole48@poczta.onet.pl
<http://www.krainaneptuna.pl/>

Szkoła Podstawowa Nr 8 im. Przyjaciół Ziemi z Oddziałami Integracyjnymi
ul. Marina Dragana 2, 80-809 Gdańsk, tel. (058) 303 65 79
e-mail: szkpodst8@poczta.onet.pl
www.sp8.gda.pl

Zespół Kształcenia Podstawowego i Gimnazjalnego Nr 2
z Oddziałami Integracyjnymi w Gdańsku
Szkoła Podstawowa Nr 67 im. Kpt. ż. w. Tadeusza Ziółkowskiego
Gimnazjum Nr 8 im. Obrońców Poczty Polskiej
ul. Żabi Kruk 5, 80-822 Gdańsk, tel. (058) 301 27 45
e-mail: sp67gd@poczta.onet.pl
<http://www.g8.gda.pl/>

Szkoła Podstawowa Nr 85 im. Zrzeszenia Kaszubsko Pomorskiego z Oddziałami Integracyjnymi

ul. Stolema 59, 80-177 Gdańsk, tel. (058) 322 15 25 do 27
e-mail: sp85gda@neostrada.pl

Gdynia

Przedszkole Samorządowe Nr 21

ul. Demptowska 42, 81-094 Gdynia, tel. (058) 623 89 28
e-mail: demptowo21@wp.pl
<http://przedszkole21-gdynia.przedszkolowo.pl/>

Szkoła Podstawowa Nr 34 z Oddziałami Integracyjnymi im. Leonida Teligi

ul. Cylkowskiego 5, 81-465 Gdynia Redowo, tel. (058) 622 14 34
e-mail: sekretariat@sp34gdynia.pl
<http://www.sp34gdynia.pl/>

Słupsk

Przedszkole Miejskie Integracyjne Nr 8

ul. Wiatraczna 10, 76-200 Słupsk, tel. (059) 841 78 69, 841 78 68
e-mail: p.integracyjne@wp.pl
www.przedszkole.bicom.pl

Sopot

Przedszkole z Oddziałami Integracyjnymi Nr 12

ul. Oskara Kolberga 8, 81-881 Sopot, tel. (058) 551 90 97
e-mail: przedszkole12@sopot.pl
<http://przedszkole12.sopot.pl/>

**Szkoła Podstawowa z Oddziałami Integracyjnymi Nr 1 im. Armii Krajowej
Filia SP Nr 6**

ul. Armii Krajowej 50/54, 81-843 Sopot, tel. (058) 551 38 24, 551 47 56
e-mail: sekretariat@sp1sopot.eu
www.sp1sopot.eu

Szkoła Podstawowa z Oddziałami Integracyjnymi Nr 8 im. Jana Matejki

ul. 3 Maja 41, 81-735 Sopot, tel. (058) 551 35 37
e-mail: zielonaosemka@wp.pl
www.sp8.sopot.pl

**Szkoła Podstawowa z Oddziałami Integracyjnymi Nr 9
im. Gen. Władysława Sikorskiego**

ul. Oskara Kolberga 15, 81-881 Sopot, tel. (058) 551 90 96
e-mail: sp9@sp9.pl

Zespół Szkół Nr 1 im. Marii Skłodowskiej-Curie w Sopocie

Gimnazjum z Oddziałami Integracyjnymi Nr 1

ul. Książąt Pomorskich 16-18, 81-749 Sopot, tel. (058) 551 14 93
e-mail: zs1@sopot.pl
<http://lo1sopot.pl/>

Gimnazjum z Oddziałami Integracyjnymi Nr 2 im. Stefana Żeromskiego
ul. Wejherowska 1, 81-814 Sopot, tel. (058) 551 39 95
e-mail: gimnazjumnr2sopot@wp.pl
<http://gim2sopot.edupage.org/>

powiat chojnicki

Przedszkole Samorządowe Nr 9 z Oddziałami Integracyjnymi „Skrzaty”
ul. Młodzieżowa 5, 89-604 Chojnice, tel. (052) 397 44 72
e-mail: przedszkoleskrzaty@onet.eu
www.skrzaty.chojnice.pl

powiat kwidzyński

Przedszkole z Oddziałami Integracyjnymi w Kwidzynie
ul. Kościuszki 31, 82-500 Kwidzyn, tel. (055) 279 32 35
e-mail: przedszkoleintegracyjnekw@wp.pl
<http://www.przedszkole-integracyjne-kwidzyn.pl/>

powiat malborski

Przedszkole Integracyjne Nr 13
ul. 17-go Marca 16, 82-200 Malbork, tel./ fax (055) 272 25 36

powiat starogardzki

Miejskie Przedszkole Publiczne Nr 2 z Oddziałami Integracyjnymi
Aleja Jana Pawła II 7, 83-200 Starogard Gdański, tel. (058) 56 223 78
e-mail: przedszkole2stg@wp.pl
<http://starogard.edu.pl/school/39>

powiat tczewski

Przedszkole Nr 8 z Oddziałami Integracyjnymi
ul. Jodłowa 6, 83-110 Tczew, tel. (058) 530 01 53, 531 68 11
e-mail: sekretariat@osiem.tczew.pl
www.osiem.tcz.pl

■ PRZEDSZKOLA I SZKOŁY PROWADZONE PRZEZ ORGANIZACJE
POZARZĄDOWE DZIAŁAJĄCE NA RZECZ OSÓB Z AUTYZMEM

Gdańsk

Fundacja - Instytut Wspomagania Rozwoju Dziecka

Przedszkole Specjalne dla Dzieci z Zaburzeniem Autystycznym

ul. Malczewskiego 139, 80-114 Gdańsk, tel. (058) 341 44 41, fax (058) 341 44 40

e-mail: biuro@iwrđ.pl

http://www.iwrđ.pl/pl/dokumenty/przedszkole_iwrđ

*Uwaga: Program własny przedszkola wżoruje się na programie edukacyjno -terapeutycznym
Princeton Child Development Institute z USA.*

*Indywidualne programy terapeutyczne prowadzone są w oparciu o zasady analizy
behawioralnej stosowanej.*

Stowarzyszenie Pomocy Osobom Autystycznym

ul. Dąbrowszczaków 28, 80-365 Gdańsk, tel. (058) 553 40 32, 557 53 41

e-mail: autyzm@spoa.org.pl, osrodek@autyzm.net.pl

www.spoa.org.pl

Specjalny Ośrodek Rewalidacyjno-Wychowawczy Dla Dzieci i Młodzieży
z Autyzmem

ul. Dąbrowszczaków 28, 80-365 Gdańsk, tel. (058) 553 40 32

e-mail: sekretariat@autyzm.net.pl

<http://autyzm.net.pl/>

Malbork

**Stowarzyszenie Pomocy Osobom Autystycznym i Osobom z Trudnościami
w Komunikowaniu się**

ul. Dygata 3, 82-200, Malbork, tel. (055) 272 68 05

e-mail: bpartyka@poczta.onet.pl

www.spoa.malbork.pl

**Specjalny Ośrodek Rewalidacyjno-Wychowawczy dla Dzieci i Młodzieży
z Autyzmem**

ul. Jagiellońska 79/82, 82-200, Malbork , tel./ fax(055) 272 97 21

e-mail: autyzmmalbork@interia.pl

<http://mojafirma.home.pl/autoinstalator/joomla/>

III. WSPARCIE OFEROWANE W RAMACH POMOCY SPOŁECZNEJ

Jeżeli jesteś w trudnej sytuacji życiowej,
spowodowanej wychowywaniem dziecka z autyzmem,
masz prawo skorzystać z różnych form wsparcia
oferowanego w ramach pomocy społecznej
przez ośrodek pomocy społecznej (OPS).

Spełniając warunki dotyczące dochodów, możesz starać się w OPS m.in. o zasiłek celowy.
Natomiast niezależnie od dochodów masz prawo do pomocy w formie pracy socjalnej,
poradnictwa oraz specjalistycznych usług opiekuńczych (pomoc dla Twojego dziecka).

■ SPECJALISTYCZNE USŁUGI OPIEKUŃCZE (SUO)

Specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób z zaburzeniami psychicznymi (SUO) są dostosowane do szczególnych potrzeb wynikających z rodzaju schorzenia lub niepełnosprawności. Usługi te są świadczone przez osoby ze specjalistycznym przygotowaniem zawodowym. Wsparcie w postaci usług przyznaje się osobom, które wymagają pomocy innych. Ośrodek Pomocy Społecznej, przyznając usługi opiekuńcze, ustala w decyzji administracyjnej ich zakres, okres i miejsce świadczenia.

W ramach SUO prowadzone jest m.in.: uczenie i rozwijanie umiejętności niezbędnych do samodzielnego życia, w tym także wspólne organizowanie i spędzanie czasu wolnego, korzystanie z usług różnych instytucji, asystowanie w codziennych czynnościach życiowych, usprawnianie zaburzonych funkcji organizmu, tj. współpraca ze specjalistami w zakresie wspierania psychologiczno-pedagogicznego i edukacyjno-terapeutycznego zmierzającego do wszechstronnej aktywizacji osoby korzystającej ze specjalistycznych usług. W ramach usług mogą być realizowane zalecenia przekazywane przez terapeutów do pracy w domu. Specjalistyczne usługi są świadczone przez osoby posiadające kwalifikacje do wykonywania zawodu m.in.: pracownika socjalnego, psychologa, pedagoga, logopedy, terapeuty zajęciowego, asystenta osoby niepełnosprawnej lub innego zawodu dającego wiedzę i umiejętności pozwalające świadczyć określone specjalistyczne usługi. Osoby te muszą także posiadać określony w przepisach staż pracy.

■ **UWAGA** ►► Specjalistyczne usługi opiekuńcze są szczególnie cenną formą wspomagania umożliwiającą m.in.:

- zapewnienie dzieciom i młodzieży intensywnych form kompleksowych oddziaływań (najlepiej przez współpracę osób świadczących SUO ze specjalistycznym ośrodkiem, w którym będą przygotowywane programy terapeutyczne, rehabilitacyjne i edukacyjne),
- pomoc asystenta w różnych sytuacjach życiowych – w placówkach edukacyjnych oraz aktywizacji społecznej i zawodowej, a także w integracji społecznej w codziennym życiu.

SUO przyznawane są niezależnie od dochodów. Jednak poziom dochodów odgrywa rolę przy ustalaniu odpłatności za korzystanie z usług. W przypadku dochodu poniżej 477 zł netto na osobę w rodzinie, usługi te realizowane są nieodpłatnie, w przypadku przekroczenia tego progu są współfinansowane w różnym stopniu przez świadczeniobiorcę.

» WAŻNE! «

Jeżeli chcesz starać się o specjalistyczne usługi opiekuńcze:

należy złożyć w Ośrodku Pomocy Społecznej podanie o przyznanie tej formy pomocy (na kopii podania poprosz o potwierdzenie jego złożenia, podanie możesz także posłać listem poleconym), konieczne jest dołączenie zaświadczenia lekarskiego, wydanego przez lekarza psychiatrę, które określa potrzebę korzystania z usług, OPS przeprowadzi wywiad środowiskowy, OPS powinien wydać decyzję administracyjną dot. przyznania bądź nie tej formy pomocy, usługi przysługują niezależnie od tego czy rodzic zrezygnował z pracy, by opiekować się dzieckiem czy też pracuje, fakt, że dziecko chodzi do przedszkola czy szkoły nie stanowi powodu odmowy przyznania usług.

Więcej na temat SUO dla osób z zaburzeniami psychicznymi można przeczytać na stronie internetowej Fundacji SYNAPSIS:

http://www.synapsis.org.pl/images/poradniki/rozporzadzenie_suo.pdf
<http://www.synapsis.org.pl/images/poradniki/suo.pdf>

■ ŚWIADCZENIA PIENIĘŻNE – ZASIŁEK CELOWY

Zasiłek celowy przyznawany jest na zaspokojenie niezbędnej potrzeby bytowej (np. pokrycie kosztów zakupu leków, opłacenie specjalistycznej terapii, niedostępnej w ramach publicznej służby zdrowia, pokrycie kosztów dojazdu na terapię, zakup żywności, opału).

Zasiłek ten przyznawany jest rodzinom, w których miesięczny dochód netto (po odjęciu składek emerytalno-rentowych, zdrowotnych i ew. alimentów płaconych przez członka rodziny) nie przekracza 351 zł na osobę.

W szczególnie uzasadnionych przypadkach rodzinie przekraczającej kryterium dochodowe może być przyznany specjalny zasiłek celowy w wysokości 351 zł lub 477 zł.

Z podaniem o zasiłek celowy należy zwrócić się do OPS w miejscu zamieszkania. W trakcie procedury przyznawania pomocy zostanie przeprowadzony wywiad środowiskowy przez pracownika socjalnego; trzeba będzie dostarczyć także informacje o dochodach rodziny.

■ PRACA SOCJALNA I PORADNICTWO SPECJALISTYCZNE

Praca socjalna świadczona jest przez pracownika socjalnego i ma na celu wsparcie osób i rodzin (m.in. rozwinięcie i wzmocnienie aktywności i samodzielności życiowej), opiekujących się osobą z autyzmem. W ramach pracy socjalnej można oczekiwać wsparcia w pokierowaniu gdzie i jak załatwić sprawy związane np. z uzyskaniem dla dziecka stosownego orzeczenia, świadczeń. Pracownik socjalny powinien wspierać rodzinę także

w szukaniu miejsc, w których można uzyskać pomoc dla dziecka, młodej czy dorosłej osoby z autyzmem, kierować do innych instytucji pomocowych. Praca socjalna i poradnictwo świadczone są osobom i rodzinom bez względu na posiadany przez nie dochód. Poradnictwo specjalistyczne, w szczególności prawne, psychologiczne i rodzinne, jest świadczone osobom i rodzinom, które mają trudności lub potrzebują wsparcia w rozwiązywaniu swoich problemów życiowych. Poradnictwo rodzinne obejmuje szeroko rozumiane problemy dot. funkcjonowania rodziny, w tym problemy związane z opieką nad osobą niepełnosprawną. Prowadzenie pracy socjalnej i poradnictwa socjalnego nie wymaga przeprowadzenia wywiadu środowiskowego, ani wydania decyzji administracyjnej w tej sprawie.

Podstawa prawna:

Ustawa z dn. 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz.U.2009.175.1362 j.t.)

Rozporządzenie Ministra Polityki Społecznej z dn. 19 kwietnia 2005 r.

Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 25 stycznia 2011 r. w sprawie rodzinnego wywiadu środowiskowego (Dz. U. Nr 27, poz. 138),

Rozporządzenie Ministra Polityki Społecznej z dn. 22 września 2005 r. w sprawie specjalistycznych usług opiekuńczych (Dz. U. z 2005 r., nr 189, poz. 1598 z późn. zm.)

Jeżeli masz problemy z uzyskaniem specjalistycznych usług opiekuńczych możesz kontaktować się z:

Pomorskim Urzędem Wojewódzkim

Delegatura w Słupsku

ul. Jana Pawła II 1, 76-200 Słupsk, tel. (059) 842 37 10

Wydziałem Polityki Społecznej w Pomorskim Urzędzie Wojewódzkim

ul. Okopowa 21/27, 80-810 Gdańsk, tel. (058) 30 77 203, 30 77 287

e-mail: wps@gdansk.uw.gov.pl

■ **Gdzie szukać informacji?** ►► W zależności od tego czy mieszkasz w gminie miejskiej, miejsko-wiejskiej, wiejskiej, ośrodek pomocy społecznej może nosić nazwę: Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej.

Informacje o Ośrodku Pomocy Społecznej w Twojej gminie możesz uzyskać w Urzędzie Gminy (Miasta).

IV. ŚWIADCZENIA SOCJALNE

DLA OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH I ICH RODZIN

Jeżeli wychowujesz dziecko niepełnosprawne (tj. z orzeczoną niepełnosprawnością), masz prawo do ubiegania się o świadczenia rodzinne (zasiłek pielęgnacyjny, zasiłek rodzinny wraz z dodatkami, świadczenie pielęgnacyjne).

Świadczenia te mają na celu pokrycie, choćby częściowe, wydatków związanych z wychowywaniem dziecka niepełnosprawnego.

■ ZASIŁEK PIELEGNACYJNY

Zasiłek pielęgnacyjny przyznawany jest osobie niepełnosprawnej lub jej opiekunowi prawnemu w celu częściowego pokrycia wydatków wynikających z konieczności zapewnienia osobie niepełnosprawnej opieki i pomocy innej osoby w związku z niezdolnością do samodzielnej egzystencji.

Kwota zasiłku pielęgnacyjnego wynosi 153,00 zł miesięcznie. Jego przyznanie nie jest uzależnione od wysokości dochodów (świadczenie to przysługuje niezależnie od wysokości dochodów).

Ustawą z dnia 17 października 2008 r. o zmianie ustawy o świadczeniach rodzinnych (Dz. U. z 18 grudnia 2008 r., Nr 223, poz. 1456), **okres zasiłkowy ustalony został na okres od 1 listopada do 31 października następnego roku kalendarzowego.**

Zasiłek pielęgnacyjny przysługuje:

- niepełnosprawnemu dziecku do 16 roku życia z orzeczoną niepełnosprawnością,
- osobie niepełnosprawnej w wieku powyżej 16 roku życia, jeżeli legitymuje się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności,
- osobie niepełnosprawnej w wieku powyżej 16 roku życia legitymującej się orzeczeniem o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, jeżeli niepełnosprawność powstała przed ukończeniem 21 roku życia,
- osobie, która ukończyła 75 lat.

Zasiłek pielęgnacyjny NIE przysługuje:

- osobie przebywającej w instytucji zapewniającej całodobowe utrzymanie, jeżeli pobyt tej osoby i udzielane przez tę instytucję świadczenia częściowo lub w całości finansowane są z budżetu państwa albo z Narodowego Funduszu Zdrowia (NFZ),
- osobie uprawnionej do dodatku pielęgnacyjnego.

Dokumenty wymagane przy ubieganiu się o zasiłek pielęgnacyjny

Do wniosku o ustalenie prawa do zasiłku pielęgnacyjnego należy dołączyć:

- uwierzytelnioną kopię dokumentu stwierdzającego tożsamość (dowodu osobistego) osoby ubiegającej się o zasiłek pielęgnacyjny (kopię tę może uwierzytelnić - potwierdzić zgodność z oryginałem urzędnik przyjmujący dokumenty; uwierzytelnienia kopii dokumentu można dokonać także w urzędzie wystawiającym dokument tożsamości, np. w odpowiednim wydziale urzędu miasta wydającym dowody osobiste; uwierzytelnienie to jest dokonywane bezpłatnie),
- orzeczenie o niepełnosprawności (w przypadku ubiegania się o zasiłek na dziecko do 16 roku życia),

albo

- orzeczenie o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności ze wskazaniem daty powstania niepełnosprawności (w przypadku ubiegania się o zasiłek na osobę powyżej 16 roku życia),

albo

- orzeczenie o znacznym stopniu niepełnosprawności (w przypadku ubiegania się o zasiłek na osobę powyżej 16 roku życia).

Postępowanie w sprawach o zasiłek pielęgnacyjny

Zasiłek pielęgnacyjny przyznaje się na wniosek rodziców, opiekuna faktycznego dziecka, opiekuna prawnego dziecka, pełnoletniej osoby niepełnosprawnej lub innej osoby upoważnionej do reprezentowania dziecka lub pełnoletniej osoby niepełnosprawnej.

Prawo do zasiłku pielęgnacyjnego ustala się na czas nieokreślony, chyba że orzeczenie o niepełnosprawności bądź stopniu niepełnosprawności zostało wydane na czas określony (np. na okres jednego roku).

W przypadku, gdy wniosek o przyznanie zasiłku zostanie złożony w ciągu 3 miesięcy od wydania orzeczenia o niepełnosprawności, zasiłek przyznaje się od dnia zgłoszenia wniosku o wydanie orzeczenia.

Ponadto w przypadku utraty ważności orzeczenia o niepełnosprawności lub o stopniu niepełnosprawności i ponownego ustalenia niepełnosprawności lub stopnia niepełnosprawności stanowiącego kontynuację poprzedniego orzeczenia, prawo do zasiłku ustala się od pierwszego dnia miesiąca następującego po miesiącu, w którym upłynął termin ważności poprzedniego orzeczenia, jeżeli osoba spełnia warunki uprawniające do nabycia tych świadczeń oraz złożyła wniosek o ustalenie niepełnosprawności lub stopnia niepełnosprawności w terminie miesiąca od dnia utraty ważności poprzedniego orzeczenia, zaś wniosek o przyznanie świadczenia w terminie 3 miesięcy od dnia wydania orzeczenia.

Uprawnienia do zasiłku pielęgnacyjnego ustala i wypłaca gmina (urząd gminy/miasta) lub ośrodek pomocy społecznej.

■ ZASIŁEK RODZINNY WRAZ Z DODATKAMI

Zasiłek rodzinny ma na celu częściowe pokrycie wydatków na utrzymanie dziecka, w tym dziecka niepełnosprawnego.

Uprawnionymi do ubiegania się o zasiłek rodzinny wraz z dodatkami są obywatele polscy oraz cudzoziemcy:

- do których stosuje się przepisy o koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego, jeżeli wynika to z wiążących Rzeczpospolitą Polską umów dwustronnych o zabezpieczeniu społecznym,
- przebywający na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej na podstawie zezwolenia na osiedlenie się, zezwolenia na pobyt rezydenta długoterminowego Wspólnot Europejskich, zezwolenia na zamieszkanie na czas oznaczony udzielonego w związku z okolicznością, o której mowa w art. 53 ust. 1 pkt 13 ustawy z dnia 13 czerwca 2003 r. o cudzoziemcach lub w związku z uzyskaniem w Polsce statusu uchodźcy lub ochrony uzupełniającej, jeżeli zamieszkują z członkami rodzin na terytorium Polski.

Świadczenia rodzinne przysługują w/w osobom, jeżeli zamieszkują na terytorium Rzeczypospolitej przez okres zasiłkowy, w którym otrzymują świadczenia rodzinne, chyba że przepisy o koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego lub dwustronne umowy międzynarodowe o zabezpieczeniu społecznym stanowią inaczej.

WYSOKOŚĆ DOCHODU UPRAWNIAJĄCA DO ZASIŁKU RODZINNEGO WRAZ Z DODATKAMI

Zasiłek rodzinny wraz z dodatkami przysługuje, jeżeli przeciętny miesięczny dochód na osobę w rodzinie, uzyskany w roku kalendarzowym poprzedzającym okres zasiłkowy nie przekracza kwoty określonej w ustawie.

Prawo do zasiłku rodzinnego wraz z dodatkami ustala się na okres dwunastu miesięcy. Ustawą z dnia 17 października 2008 r. o zmianie ustawy o świadczeniach rodzinnych (Dz. U. z 2008 r., Nr 223, poz. 1456) okres zasiłkowy ustalony został na okres od 1 listopada do 31 października następnego roku kalendarzowego.

Wniosek o przyznanie zasiłku rodzinnego oraz przysługujących do niego dodatków można złożyć w czasie trwania tego okresu. Prawo do zasiłku ustalane jest wtedy od miesiąca, w którym wpłynął wniosek do końca danego okresu zasiłkowego.

Zasiłek rodzinny przysługuje osobom, jeżeli dochód rodziny w przeliczeniu na osobę albo dochód osoby uczącej się **nie przekracza kwoty 574,00 zł**. Natomiast w przypadku gdy członkiem rodziny jest dziecko legitymujące się orzeczeniem o niepełnosprawności lub orzeczeniem o umiarkowanym albo o znacznym stopniu niepełnosprawności, zasiłek rodzinny przysługuje, jeżeli dochód rodziny w przeliczeniu na osobę albo dochód osoby uczącej się **nie przekracza kwoty 664,00 zł**.

Do zasiłku rodzinnego przysługują dodatki z tytułu:

- urodzenia dziecka,
- opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego,
- samotnego wychowywania dziecka,
- wychowywania dziecka w rodzinie wielodzietnej,
- kształcenia i rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego,
- rozpoczęcia roku szkolnego,

- podjęcia przez dziecko nauki w szkole poza miejscem zamieszkania.

Prawo do zasiłku rodzinnego i dodatków przysługuje:

- rodzicom, jednemu z rodziców albo opiekunowi prawnemu dziecka,
- opiekunowi faktycznemu dziecka (o ile wystąpił do sądu z wnioskiem o przysposobienie dziecka),
- osobie uczącej się do ukończenia przez nią 24 r.ż. (w rozumieniu ustawy jest nią oznacza to osobę pełnoletnią uczącą się, niepozostającą na utrzymaniu rodziców w związku z ich śmiercią lub w związku z ustaleniem wyrokiem sądowym lub ugodą sądową prawa do alimentów z ich strony). *Uwaga: w dalszej części opracowania pominięte zostaną zagadnienia związane z prawem do zasiłku rodzinnego dla osoby uczącej się.*

Zasiłek rodzinny wraz z dodatkami przysługuje na:

- **dziecko do ukończenia 18 roku życia**, a jeżeli kształci się w szkole – do czasu ukończenia nauki, nie dłużej jednak, niż do ukończenia 21 lat,
- **dziecko niepełnosprawne legitymujące się orzeczeniem o niepełnosprawności w stopniu umiarkowanym** (o ile niepełnosprawność powstała do 21. r.ż.) **lub znacznym do ukończenia 24 roku życia**, jeżeli kontynuuje naukę w szkole lub szkole wyższej.

Zgodnie z przepisami za dzieci uważa się dzieci własne osoby ubiegającej się o zasiłek, dzieci jej małżonka, dzieci przysposobione (adoptowane) oraz dzieci, w sprawie których toczy się postępowanie o przysposobienie lub dzieci znajdujące się pod opieką prawną.

Zasiłek rodzinny NIE przysługuje na dziecko, jeżeli

przebywa ono w instytucji zapewniającej całodobowe utrzymanie (instytucją taką jest m.in.: dom pomocy społecznej, placówka opiekuńczo-wychowawcza, zakład opiekuńczo-leczniczy, zakład pielęgnacyjno-opiekuńczy, szkoła zapewniająca nieodpłatnie pełne utrzymanie),

- przebywa w rodzinie zastępczej,
- pozostaje w związku małżeńskim,
- jest uprawnione do zasiłku rodzinnego na własne dziecko,
- osobie samotnie wychowującej dziecko nie zostało zasądzone świadczenie alimentacyjne na rzecz tego dziecka od drugiego z rodziców, chyba, że: rodzice lub jedno z rodziców dziecka nie żyje, ojciec dziecka jest nieznany, powództwo o ustalenie świadczenia alimentacyjnego od drugiego z rodziców zostało oddalone, sąd zobowiązał jednego z rodziców do ponoszenia całkowitych kosztów utrzymania dziecka i nie zobowiązał drugiego z rodziców do świadczenia alimentacyjnego na rzecz tego dziecka,
- członkowi rodziny przysługuje na dziecko zasiłek rodzinny zagranicą, chyba że przepisy o koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego lub dwustronne umowy o zabezpieczeniu społecznym stanowią inaczej.

W przypadku osób utrzymujących się z gospodarstwa rolnego przyjmuje się, że miesięczny dochód z 1 ha przeliczeniowego wynosi 1/12 dochodu z pracy w gospodarstwach indywidualnych ogłaszanego w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej "Monitor Polski", nie później niż do dnia 23 września każdego roku przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego na podstawie danych statystycznych art. 18 ustawy z dnia 15 listopada 1984 r. o podatku rolnym (tekst jednolity Dz. U. z 2013 r., nr 13681, z późn. zm.).

Zasiłek rodzinny i dodatki przysługują, chociaż dochód na osobę w rodzinie przekracza podane wyżej kwoty, jeżeli kwota tego przekroczenia przypadająca na osobę w rodzinie jest

niższa lub równa kwocie najniższego zasiłku rodzinnego (tj. 115 zł) i jeżeli zasiłek rodzinny przysługiwał w poprzednim okresie zasiłkowym. W przypadku przekroczenia dochodu w kolejnym roku kalendarzowym zasiłek rodzinny nie przysługuje.

Jeżeli sytuacja rodziny uległa pogorszeniu, nastąpiła utrata dochodu (np. rodzic stracił pracę lub otrzymuje mniejszą pensję, albo gdy rozpoczął urlop wychowawczy, utracił prawo do zasiłku dla bezrobotnych, nie otrzymuje części lub całości alimentów, wyrejestrował działalność gospodarczą, utracił zasiłek przedemerytalny lub świadczenie przedemerytalne, a także emeryturę, rentę, w tym rentę rodzinną, rentę socjalną) wówczas dochód ten zostaje pomniejszony o utracone zarobki, dochody.

Sposób obliczania dochodu do ustalenia prawa do zasiłku rodzinnego wraz z dodatkami:

Przy ustalaniu prawa do zasiłku rodzinnego i dodatków bierze się pod uwagę dochód netto, tj. po odliczeniu od uzyskiwanych dochodów obowiązkowych składek na ubezpieczenie społeczne i zdrowotne oraz zapłaconego podatku dochodowego. Do dochodu nie wlicza się alimentów płaconych przez członka rodziny na rzecz innej osoby.

Ustawa określa bardzo wiele źródeł dochodów, które są brane pod uwagę przy ustalaniu dochodu na osobę w rodzinie. Poniżej przedstawiamy najważniejsze z nich.

Do dochodu wlicza się osiągnane przez rodziców i dzieci w poprzednim roku kalendarzowym:

- wynagrodzenie za pracę w ramach stosunku pracy, umów zlecenia, umowy agencyjnej i o dzieło,
- przychody z tytułu pozarolniczej działalności gospodarczej,
- emerytury, renty (renty inwalidzkie oraz renty z tytułu niezdolności do pracy, renta socjalna),

powyższe przychody dokumentuje się zaświadczeniem z Urzędu Skarbowego,

- przychody podlegające opodatkowaniu zgodnie z przepisami o zryczałtowanym podatku dochodowym od niektórych przychodów osiąganych przez osoby fizyczne, np. dotyczy to przychodów z tytułu umowy najmu, podnajmu, dzierżawy (wysokość tych dochodów dokumentuje się oświadczeniem),
- inne dochody niepodlegające opodatkowaniu na podst. przepisów o podatku dochodowym od osób fizycznych, np. renty dla osób represjonowanych i członków ich rodzin, ryczałt energetyczny i dodatek kompensacyjny przysługujące kombatanom (wysokość tych dochodów dokumentuje się oświadczeniem),
- zasiłki chorobowe,
- otrzymywane alimenty na rzecz dzieci (dokumentuje się je: kopią odpisu wyroku sądu zasądającego alimenty na rzecz osoby w rodzinie lub kopią odpisu protokołu posiedzenia zawierającego treść ugody sądowej, przekazami, przelewami dot. otrzymywanych alimentów niższych niż zasądzone, zaświadczenie komornika o całkowitej lub częściowej bezskuteczności egzekucji alimentów, a także wysokości faktycznie ściąganych alimentów),
- stypendia określone w przepisach o systemie oświaty i o szkolnictwie wyższym oraz inne stypendia przyznawane uczniom i studentom,
- dochody uzyskane z gospodarstwa rolnego,
- zaliczka alimentacyjna,
- dochody uzyskiwane za granicą RP (pomniejszone o podatek i należne składki).

Do dochodów rodziny NIE wlicza się:

- świadczeń z pomocy społecznej przysługujących na podstawie ustawy o pomocy społecznej (np. zasiłek stały, zasiłek okresowy, zasiłek celowy),
- dodatków mieszkaniowych,
- nieotrzymywanych alimentów przysługujących członkowi rodziny (np. dziecku) na podstawie wyroku sądu lub ugody sądowej (trzeba to udokumentować),
- opłat dotyczących pobytu członka rodziny w instytucji zapewniającej całodobowe utrzymanie (np. dom pomocy społecznej, placówka opiekuńczo-wychowawcza, zakład opiekuńczo-leczniczy, zakład pielęgnacyjno-opiekuńczy),
- dochodu członka rodziny przebywającego w instytucji zapewniającej całodobowe utrzymanie,
- płaconego czynszu z tytułu dzierżawy,
- dochodów uzyskanych z gospodarstwa rolnego, które zostało oddane w dzierżawę na podst. przepisów o ubezpieczeniu społecznym rolników.

Dokumentami potwierdzającymi wysokość dochodu rodziny są m.in.:

- zaświadczenia z Urzędu Skarbowego o wysokości dochodów uzyskanych przez członków rodziny w roku kalendarzowym poprzedzającym okres zasiłkowy, jeżeli dochody te podlegają opodatkowaniu podatkiem dochodowym od osób fizycznych na zasadach ogólnych,
- zaświadczenia z Urzędu Skarbowego o wysokości należnego zryczałtowanego podatku dochodowego za dany rok albo decyzja ustalająca wysokość podatku dochodowego w formie karty podatkowej (dotyczy osób prowadzących działalność gospodarczą),
- oświadczenia członków rodziny o wysokości uzyskanego dochodu w roku kalendarzowym poprzedzającym okres zasiłkowy, jeżeli członkowie rodziny rozliczają się na podst. przepisów o zryczałtowanym podatku dochodowym od niektórych przychodów osiąganych przez osoby fizyczne, np. z tytułu najmu mieszkania,
- oświadczenia członków rodziny o wysokości uzyskanego innego dochodu w roku kalendarzowym poprzedzającym okres zasiłkowy niepodlegającego opodatkowaniu,
- zaświadczenie właściwego organu gminy o wielkości gospodarstwa rolnego wyrażonej w hektarach przeliczeniowych ogólnej powierzchni w roku kalendarzowym poprzedzającym okres zasiłkowy albo nakaz płatniczy na ten rok,
- kopie przekazów lub przelewów pieniężnych dokumentujące wysokość alimentów, jeżeli członkowie rodziny są zobowiązani wyrokiem sądu lub ugodą sądową do ich płacenia, na rzecz osoby spoza rodziny (kopie te muszą zostać potwierdzone przez osobę przyjmującą dokumenty, stąd składając wniosek należy mieć ze sobą oryginały przekazów lub przelewów),
- kopię odpisu wyroku sądu zasądającego alimenty na rzecz osób w rodzinie lub kopię odpisu protokołu posiedzenia zawierającego treść ugody sądowej lub kopię odpisu zatwierdzonej przez sąd ugody zawartej przed mediatorem, a także przekazy lub przelewy pieniężne dokumentujące faktyczną wysokość otrzymanych alimentów oraz zaświadczenie komornika o całkowitej lub częściowej bezskuteczności egzekucji alimentów, a także o wysokości wyegzekwowanych alimentów, w przypadku uzyskania alimentów niższych niż zasądzone w wyroku, ugodzie sądowej lub ugodzie przed mediatorem,
- zaświadczenie o wysokości ponoszonej opłaty za pobyt członka rodziny, przebywającego w roku kalendarzowym poprzedzającym okres zasiłkowy, w instytucji zapewniającej całodobowe utrzymanie,

- dokument potwierdzający utratę dochodu (np. świadectwo pracy) oraz wysokość utraconego dochodu, jeżeli dochód rodziny uległ obniżeniu w stosunku do roku, z którego brane są pod uwagę dochody.

W skład rodziny zalicza się: małżonków, rodziców dzieci, opiekuna faktycznego dziecka oraz pozostające na utrzymaniu dzieci w wieku do ukończenia 25 r. ż., a także dziecko, które ukończyło 25 lat legitymujące się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności, jeżeli w związku z tą niepełnosprawnością rodzinie przysługuje świadczenie pielęgnacyjne. Do rodziny nie zalicza się dziecka pozostającego pod opieką opiekuna prawnego, dziecka pozostającego w związku małżeńskim oraz pełnoletniego dziecka posiadającego własne dziecko.

O rodzinie wielodzietnej, w myśl ustawy o świadczeniach rodzinnych, mówimy wtedy, gdy rodzina wychowuje troje i więcej dzieci mających prawo do zasiłku rodzinnego.

DOKUMENTY WYMAGANE PRZY UBIEGANIU SIĘ O ZASIŁEK RODZINNY WRAZ Z DODATKAMI

W zależności od tego, o jaki dodatek ubiega się dana osoba jest ona zobowiązana złożyć szereg dokumentów potwierdzających jej uprawnienia do ich otrzymywania. Poniżej przedstawione są niektóre z tych dokumentów - załącza się je do wniosku o ustalenie prawa do świadczeń rodzinnych:

- zaświadczenie o dochodach osiągniętych przez członków rodziny z urzędu skarbowego,
- akty urodzenia dzieci,
- orzeczenie o niepełnosprawności lub o stopniu niepełnosprawności,
- prawomocny wyrok sądu rodzinnego stwierdzający przysposobienie lub zaświadczenie sądu rodzinnego lub ośrodka adopcyjnego o prowadzonym postępowaniu sądowym w sprawie o przysposobienie dziecka,
- prawomocny wyrok sądu rodzinnego orzekający rozwód lub separację,
- orzeczenie sądu rodzinnego o ustaleniu opiekuna prawnego dziecka,
- zaświadczenie o uczęszczaniu dziecka do szkoły lub szkoły wyższej,
- zaświadczenie z urzędu pracy o braku propozycji zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej dla osoby ubiegającej się o dodatek,
- zaświadczenie pracodawcy o terminie urlopu wychowawczego i okresie, na jaki został dzielony, oraz o okresach zatrudnienia,
- zaświadczenie lub oświadczenie o wysokości składek na ubezpieczenie zdrowotne.

Podmiot realizujący świadczenia (ośrodek pomocy społecznej lub urząd gminy) może domagać się także dostarczenia innych dokumentów mających wpływ na ustalenie prawa do otrzymywania zasiłku wraz z dodatkami.

Spis dokumentów, które należy złożyć przy ubieganiu się o zasiłek rodzinny można otrzymać w urzędzie gminy, ośrodku pomocy społecznej.

WYSOKOŚĆ ZASIŁKU RODZINNEGO wynosi miesięcznie:

- **77 zł** na dziecko w wieku do ukończenia 5 roku życia,
- **106 zł** na dziecko powyżej 5 roku życia do ukończenia 18 roku,
- **115 zł** na dziecko powyżej 18 roku do ukończenia 24 roku.

DODATKI PRZYSŁUGUJĄCE DO ZASIŁKU RODZINNEGO

- **dodatek z tytułu urodzenia dziecka** (jednorazowo 1000 zł) – przysługuje matce (jeżeli kobieta pozostawała pod opieką medyczną nie później niż od 10 tygodnia ciąży do porodu, potwierdzoną zaświadczeniem lekarskim lub zaświadczeniem wystawionym przez położną) lub ojcu albo opiekunowi prawnemu dziecka. Dodatek wypłacany jest jednorazowo do ukończenia przez dziecko pierwszego roku życia. Dodatek przysługuje opiekunowi faktycznemu dziecka w wieku do ukończenia przez dziecko pierwszego roku życia, jeżeli nie został przyznany rodzicom lub opiekunowi prawnemu dziecka.

- **dodatek z tytułu opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego** (400 zł miesięcznie) – przysługuje matce lub ojcu, opiekunowi faktycznemu dziecka albo opiekunowi prawnemu dziecka uprawnionemu do urlopu wychowawczego, nie dłużej jednak niż przez okres:

o 24 miesiące kalendarzowych,

o 36 miesięcy kalendarzowych, jeżeli sprawuje opiekę nad więcej niż jednym dzieckiem urodzonym podczas jednego porodu,

o 72 miesiące kalendarzowych, jeżeli sprawuje opiekę nad dzieckiem legitymującym się orzeczeniem o niepełnosprawności albo o znacznym stopniu niepełnosprawności.

Dodatek ten nie przysługuje osobie przebywającej na urlopie wychowawczym jeżeli:

- bezpośrednio przed uzyskaniem prawa do urlopu wychowawczego była zatrudniona (stosunek pracy) przez okres krótszy niż 6 miesięcy,

- podjęła lub kontynuuje zatrudnienie lub inną pracę zarobkową w okresie korzystania z urlopu wychowawczego,

- w okresie urlopu wychowawczego korzysta z zasiłku macierzyńskiego,

- dziecko przebywa w placówce zapewniającej całodobową opiekę i korzysta w niej z całodobowej opieki przez więcej niż 5 dni w tygodniu z wyjątkiem dziecka, które przebywa w zakładzie opieki zdrowotnej oraz w innych przypadkach zaprzestania sprawowania osobistej opieki nad dzieckiem.

- **dodatek z tytułu samotnego wychowywania dziecka** przysługuje, (o ile nie zostało zasądzone świadczenie alimentacyjne na rzecz dziecka od drugiego z rodziców) gdy: drugi z rodziców nie żyje, ojciec dziecka jest nieznan, powództwo o ustalenie świadczenia alimentacyjnego od drugiego z rodziców zostało oddalone. Dodatek ten wynosi 170 zł miesięcznie na dziecko, nie więcej jednak niż 340 zł na wszystkie dzieci w rodzinie. W przypadku wychowywania dziecka niepełnosprawnego² lub z orzeczonym znacznym stopniem niepełnosprawności dodatek na to dziecko wynosi 250 zł, nie więcej jednak niż 500 zł na wszystkie dzieci.

- **dodatek z tytułu wychowywania dziecka w rodzinie wielodzietnej** (80 zł miesięcznie na trzecie i na następne dzieci uprawnione do zasiłku rodzinnego).

- **dodatek z tytułu kształcenia i rehabilitacji dziecka** (60 zł miesięcznie na dziecko do ukończenia 5 r.ż., 80 zł miesięcznie na dziecko w wieku powyżej 5 r.ż. do ukończenia 24 r.ż.).

Dodatek ten przysługuje na pokrycie zwiększonych wydatków związanych z rehabilitacją lub kształceniem dziecka niepełnosprawnego³.

- **dodatek z tytułu rozpoczęcia roku szkolnego** (100 zł jeden raz w roku, nie musi być konieczny wypłacony we wrześniu). Dodatek przysługuje także na dzieci uczęszczające do „zerówki” (roczne przygotowanie przedszkolne). Dodatek przeznaczony jest na częściowe pokrycie wydatków związanych z rozpoczęciem roku szkolnego. Wniosek należy składać do dnia zakończenia okresu zasiłkowego, w którym rozpoczęto rok szkolny

albo roczne przygotowanie przedszkolne, czyli do dnia 31 października.

- **dodatek z tytułu podjęcia przez dziecko nauki w szkole poza miejscem zamieszkania** (wypłacany przez 10 miesięcy, od września do czerwca). Dodatek ten przysługuje w związku z zamieszkiwaniem w miejscowości, w której znajduje się siedziba szkoły ponadgimnazjalnej lub szkoły artystycznej, w której realizowany jest obowiązek szkolny i obowiązek nauki, a także szkoły podstawowej lub gimnazjum w przypadku dziecka posiadającego orzeczenie o niepełnosprawności lub o stopniu niepełnosprawności (90 zł miesięcznie), lub w związku z dojazdem z miejsca zamieszkania do szkoły ponadgimnazjalnej, a także szkoły artystycznej, w której realizowany jest obowiązek szkolny i obowiązek nauki w zakresie odpowiadającym nauce w szkole ponadgimnazjalnej (50 zł miesięcznie).

Ponadto można ubiegać się o **jednorazową zapomogę z tytułu urodzenia się żywego dziecka** w wysokości 1.000 zł. Zapomoga ta przysługuje matce lub ojcu, opiekunowi prawnemu albo opiekunowi faktycznemu dziecka, jeżeli **dochód rodziny w przeliczeniu na osobę nie przekracza kwoty 1.922,00 zł**. Wniosek o wypłatę zapomogi należy złożyć w urzędzie gminy / ośrodku pomocy społecznej w ciągu 12 miesięcy od dnia narodzin dziecka, a gdy sprawa dot. dziecka objętego opieką prawną, opieką faktyczną albo dziecka przysposobionego – nie później niż do ukończenia przez dziecko 18 roku życia. Zapomoga przysługuje pod warunkiem, że kobieta pozostawała pod opieką medyczną nie później niż od 10 tygodnia ciąży do porodu, i zostało to potwierdzone zaświadczeniem lekarskim lub zaświadczeniem wystawionym przez położną.

POSTĘPOWANIE W SPRAWIE OTRZYMANIA ZASIŁKU RODZINNEGO

Zasiłek rodzinny wraz z dodatkami przyznaje się na wniosek osoby uprawnionej.

W przypadku problemów i wątpliwości można także zwrócić się o pomoc w uzyskaniu tego zasiłku do ośrodka pomocy społecznej, który także ma prawo do występowania o zasiłki rodzinne na rzecz uprawnionych osób. W wielu gminach zasiłek wraz z dodatkami przyznaje i wypłaca właśnie ośrodek pomocy społecznej (wydzielony dział świadczeń rodzinnych), któremu to zadanie zlecił urząd gminy lub miasta.

W przypadku wątpliwości dotyczących samotnego wychowywania dziecka może być przeprowadzony wywiad lub informacje te może przekazać ośrodek pomocy społecznej, o ile osoba ubiegająca się o świadczenie znajduje się pod jego opieką i w ciągu ostatnich 3 miesięcy był przeprowadzany rodzinny wywiad środowiskowy.

Uwaga: w przypadku wystąpienia zmian w liczbie członków rodziny pozostających we wspólnym gospodarstwie domowym, uzyskania dochodu lub w przypadku wystąpienia innych zmian mających wpływ na uprawnienia do zasiłku rodzinnego osoba zainteresowana jest zobowiązana do niezwłocznego powiadomienia o tym instytucji wypłacającej świadczenia rodzinne.

Na jednego członka rodziny przysługuje tylko jeden zasiłek rodzinny wraz z dodatkami (w zależności od uprawnień może przysługiwać jeden lub kilka dodatków).

Uprawnienia do zasiłków rodzinnych wraz z dodatkami ustala i wypłaca gmina lub ośrodek pomocy społecznej.

Zasiłek rodzinny wraz z dodatkami jest wypłacany nie później niż do ostatniego dnia miesiąca, za który zostało przyznane świadczenie. Jeżeli dokumenty zostaną złożone po 10 dniu miesiąca świadczenie za ten miesiąc zostanie wypłacone najpóźniej do ostatniego dnia następnego miesiąca.

Od każdej decyzji w sprawie zasiłku rodzinnego przysługuje odwołanie do Samorządowego Kolegium Odwoławczego. Każda decyzja zawiera pouczenie, w którym podany jest organ, do którego służy odwołanie i termin, w którym to odwołanie można złożyć. Należy uważnie czytać pouczenia w tej sprawie i ściśle stosować się do zawartych w nich informacji.

Podstawa prawna:

1. Ustawa z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (Dz. U. z 2013 r., Nr 1456 z późn. zm.);
2. Ustawa z dnia 17 października 2008 r. o zmianie ustawy o świadczeniach rodzinnych (Dz. U. z 2008 r., Nr 223, poz. 1456);
3. Ustawy z dnia 15 listopada 1984 r. o podatku rolnym (tekst jednolity Dz. U. z 2013 r., Nr 13681, z późn. zm.)
4. Rozporządzenie Ministra Polityki Społecznej z dnia 3 stycznia 2013 r. w sprawie sposobu i trybu postępowania w sprawach o świadczenia rodzinne (Dz. U. z 2013 r., Nr 3);
5. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 10 sierpnia 2012 r. w sprawie wysokości dochodu rodziny albo dochodu osoby uczącej się stanowiących podstawę ubiegania się o zasiłek rodzinny oraz wysokości świadczeń rodzinnych (Dz. U. z 2012 r., nr 959).

■ ŚWIADCZENIE PIELEGNACYJNE

Świadczenie pielęgnacyjne przysługiwać będą:

- rodzicom (matka lub ojciec),
- opiekunowi faktycznemu dziecka (osoby opiekujące się dzieckiem, które wystąpiły do sądu o jego przysposobienie)
- osobom będącym rodzinami zastępczymi spokrewnionymi, w rozumieniu ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej,
- innym osobom, na których zgodnie z przepisami ustawy z dnia 25 lutego 1964 r. Kodeks rodzinny i opiekuńczy ciąży obowiązek alimentacyjny (z wyjątkiem osób o znacznym stopniu niepełnosprawności)

z tytułu rezygnacji z pracy zarobkowej w celu sprawowania opieki nad dzieckiem

legitymującym się orzeczeniem o niepełnosprawności, zawierającym wskazania dotyczące konieczności:

- stałej lub długotrwałej opieki lub pomocy innej osoby w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji oraz
  - stałego współudziału na co dzień opiekuna dziecka w procesie jego leczenia, rehabilitacji i edukacji,
- albo
- legitymującym się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności (dot. osób powyżej 16 r.ż.).

Jeżeli niepełnosprawność osoby wymagającej opieki powstała przed ukończeniem 18-go roku życia lub w trakcie nauki w szkole (lub szkole wyższej), jednak nie później niż do ukończenia 25-go roku życia.

Świadczenie pielęgnacyjne NIE przysługuje jeżeli:

- osoba sprawująca opiekę ma ustalone prawo do emerytury, renty, renty rodzinnej z tytułu śmierci małżonka przyznanej w przypadku zbiegu prawa do renty rodzinnej i innego świadczenia emerytalno-rentowego, renty socjalnej, zasiłku stałego, nauczycielskiego świadczenia kompensacyjnego, zasiłku przedemerytalnego lub świadczenia przedemerytalnego,
- osoba wymagająca opieki:
  - pozostaje w związku małżeńskim, chyba że współmałżonek legitymuje się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności,
  - została umieszczona w rodzinie zastępczej z wyjątkiem rodziny zastępczej spokrewnionej z dzieckiem, na której ciąży obowiązek alimentacyjny,
  - została umieszczona w specjalnym ośrodku szkolno-wychowawczym i korzysta w nim z całodobowej opieki,
  - w związku z koniecznością kształcenia, rewalidacji lub rehabilitacji została umieszczona w placówce zapewniającej całodobową opiekę (z wyjątkiem zakładów opieki zdrowotnej) i korzysta w niej z całodobowej opieki przez więcej niż 5 dni w tygodniu,
- osoba w rodzinie ma ustalone prawo do wcześniejszej emerytury na to dziecko,
- osoba w rodzinie ma ustalone prawo do dodatku do zasiłku rodzinnego z tytułu opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego, albo do świadczenia pielęgnacyjnego na to lub na inne dziecko w rodzinie (*uwaga: oznacza to, że jeżeli np. matka przebywa na urlopie wychowawczym i opiekuje się młodszym, zdrowym dzieckiem i pobiera z tego tytułu dodatek do zasiłku rodzinnego, to ojciec nie może pobierać świadczenia pielęgnacyjnego na niepełnosprawne dziecko w rodzinie. Analogiczna sytuacja występuje w przypadku, gdy na dwoje dzieci niepełnosprawnych każde z rodziców ubiegałoby się o przyznanie świadczenia pielęgnacyjnego*).

Od 1 stycznia 2010 r. przyznanie prawa do świadczenia pielęgnacyjnego nie jest uzależnione od spełnienia kryterium dochodowego. Natomiast od 1 stycznia 2015 r. wysokość świadczenia pielęgnacyjnego **wynosi 1000 zł**.

Osoby otrzymujące świadczenie pielęgnacyjne spełniające nowe, obowiązujące od 1 stycznia 2013 r. warunki ustawowe, w okresie od kwietnia do grudnia 2013 r. mają również prawo do przyznawanego z urzędu **dodatku w wysokości 200 zł miesięcznie** na podstawie rządowego programu wspierania osób otrzymujących świadczenie pielęgnacyjne.

Łączna wysokość wsparcia dla osób otrzymujących obecnie świadczenie pielęgnacyjne **wynosi 1200 zł miesięcznie**.

Dokumenty wymagane przy ubieganiu się o świadczenie pielęgnacyjne:

Do wniosku o ustalenie prawa do świadczeń pielęgnacyjnych należy dołączyć:

- uwierzytelnioną kopię dokumentu stwierdzającego tożsamość (dowodu osobistego) osoby ubiegającej się o świadczenie pielęgnacyjne,
- orzeczenie o niepełnosprawności albo o znacznym stopniu niepełnosprawności dziecka,
- zaświadczenia lub oświadczenia o wysokości dochodów, o których mowa w § 2 ust. 2 pkt 6 rozporządzenia w sprawie sposobu i trybu postępowania w sprawach o świadczenia rodzinne (Dz.U.05.105.881) - są to te same dokumenty potwierdzające wysokość dochodu rodziny, które należy dołączyć w razie ubiegania się o zasiłki rodzinne i/lub dodatki do nich (np. zaświadczenie z Urzędu Skarbowego o wysokości

- dochodów uzyskanych przez członków rodziny),
- zaświadczenie placówki zapewniającej całodobową opiekę, w przypadku umieszczenia w niej dziecka, o liczbie dni w tygodniu, w których korzysta w niej z całodobowej opieki.

Jeżeli w stosunku do osoby ubiegającej się o świadczenie pielęgnacyjne lub osoby pobierającej to świadczenie wystąpią wątpliwości, co do okoliczności stanowiących podstawę udzielenia świadczenia, organ udzielający może przeprowadzić wywiad środowiskowy. W takim przypadku organ udzielający świadczenia może wystąpić do ośrodka pomocy społecznej o udzielenie informacji o okolicznościach będących podstawą do wydania decyzji, jeżeli okoliczności te zostały ustalone w rodzinnym wywiadzie środowiskowym przeprowadzonym nie wcześniej niż 3 miesiące przed dniem otrzymania przez ośrodek pomocy społecznej wniosku o udzielenie informacji. Brak jest podstaw prawnych do przeprowadzenia na potrzeby świadczeń rodzinnych rodzinnego wywiadu środowiskowego. Za osobę pobierającą świadczenie pielęgnacyjne opłacane są także składki na ubezpieczenie emerytalne i rentowe oraz zdrowotne o ile nie jest zgłoszona do ubezpieczenia z innego tytułu (np. o ile nie zgłosi jej pracujący małżonek).

- **Gdzie ubiegać się o świadczenie?** ► Świadczenia rodzinne są przyznawane i wypłacane przez Urząd Gminy bądź Urząd Miasta. W niektórych gminach może być to także Ośrodek Pomocy Społecznej (wydział świadczeń rodzinnych). Zasiłek pielęgnacyjny może być wypłacany przez OPS lub oddział ZUS.

Podstawa prawna:

*Ustawa z dn. 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (Dz.U.2006.139.992j.t.)
Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 27 grudnia 2011 r. w sprawie sposobu i trybu postępowania w sprawach o świadczenia rodzinne Rozporządzenie Rady (Dz. U. Nr 298, poz. 1769)
Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 11 sierpnia 2009r. w sprawie wysokości dochodu rodziny albo dochodu osoby uczącej się stanowiących podstawę ubiegania się o zasiłek rodzinny oraz wysokości świadczeń rodzinnych (Dz.U.2009.129.1058)*

■ SPECJALNY ZASIŁEK OPIEKUŃCZY

Specjalny zasiłek opiekuńczy przysługuje osobom, na których zgodnie z przepisami ustawy z dnia 25 lutego 1964 r. - Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz. U. z 2012 r. poz. 788 i 1529) ciąży obowiązek alimentacyjny, jeżeli rezygnują z zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej w związku z koniecznością sprawowania stałej opieki nad osobą legitymującą się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności albo orzeczeniem o niepełnosprawności łącznie ze wskazaniami: konieczności stałej lub długotrwałej opieki lub pomocy innej osoby w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji oraz konieczności stałego współudziału na co dzień opiekuna dziecka w procesie jego leczenia, rehabilitacji i edukacji.

Specjalny zasiłek opiekuńczy przysługiwać będzie wtedy, gdy:

- niepełnosprawność została stwierdzona czy nabyta po 25. roku życia lub związana jest np. z wiekiem osoby, nad którą trzeba sprawować opiekę.

Zasiłek przyznawany będzie rodzicom, ale tylko w przypadku, kiedy jedno z nich zrezygnowało z pracy zawodowej. Natomiast zasiłek nie będzie przysługiwał rodzicowi, który nigdy pracy nie podejmował. Otrzymywać go będą również inne osoby, na których ciąży obowiązek alimentacyjny i które zrezygnują z pracy w związku z koniecznością sprawowania stałej opieki nad członkiem rodziny legitymującym się orzeczeniem o niepełnosprawności.

Specjalny zasiłek opiekuńczy wyniesie **520 zł** miesięcznie¹.

Zasiłek będzie uzależniony od kryterium dochodowego w wysokości **623 zł** miesięcznie²

Specjalny zasiłek opiekuńczy nie przysługuje, jeżeli:

1) osoba sprawująca opiekę:

a) ma ustalone prawo do emerytury, renty, renty rodzinnej z tytułu śmierci małżonka przyznanej w przypadku zbiegu prawa do renty rodzinnej i innego świadczenia emerytalno - rentowego, renty socjalnej, zasiłku stałego, nauczycielskiego świadczenia kompensacyjnego, zasiłku przedemerytalnego lub świadczenia przedemerytalnego,

b) podlega obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym z innych tytułów,

c) ma ustalone prawo do specjalnego zasiłku opiekuńczego lub świadczenia pielęgnacyjnego,

d) legitymuje się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności.

2) osoba wymagająca opieki została umieszczona w rodzinie zastępczej z wyjątkiem rodziny zastępczej spokrewnionej, w rodzinnym domu dziecka albo, w związku z koniecznością kształcenia, rewalidacji lub rehabilitacji, w placówce zapewniającej całodobową opiekę, w tym w specjalnym ośrodku szkolno-wychowawczym, z wyjątkiem podmiotów wykonujących działalność leczniczą, i korzysta w niej z całodobowej opieki przez więcej niż 5 dni w tygodniu;

3) na osobę wymagającą opieki inna osoba ma ustalone prawo do wcześniejszej emerytury;

4) członek rodziny osoby sprawującej opiekę ma ustalone prawo do dodatku do zasiłku rodzinnego, o którym mowa w art. 10 ustawy, specjalnego zasiłku opiekuńczego lub świadczenia pielęgnacyjnego;

5) na osobę wymagającą opieki jest ustalone prawo do dodatku do zasiłku rodzinnego, o którym mowa w art. 10 ustawy, prawo do specjalnego zasiłku opiekuńczego lub prawo do świadczenia pielęgnacyjnego;

6) na osobę wymagającą opieki członek rodziny jest uprawniony za granicą do świadczenia na pokrycie wydatków związanych z opieką, chyba że przepisy o koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego lub dwustronne umowy o zabezpieczeniu społecznym stanowią inaczej.

¹ przysługujący za niepełne miesiące kalendarzowe wypłaca się w wysokości 1/30 specjalnego zasiłku opiekuńczego za każdy dzień. Należną kwotę zasiłku zaokrągla się do 10 groszy w górę.

² łączny dochód dwóch rodzin: rodziny osoby sprawującej opiekę oraz rodziny osoby wymagającej opieki, w przeliczeniu na osobę

Dokumenty wymagane przy ubieganiu się o specjalny zasiłek opiekuńczy świadczenie:

Do wniosku o ustalenie prawa do specjalnego zasiłku opiekuńczego należy dołączyć:

- uwierzytelnioną kopię dokumentu stwierdzającego tożsamość (dowodu osobistego) osoby ubiegającej się o specjalny zasiłek opiekuńczy,
- orzeczenie o niepełnosprawności albo o znacznym stopniu niepełnosprawności dziecka,
- zaświadczenia o dochodach, wszystkich domowników, w tym także zaświadczenie o dochodach osoby niepełnosprawnej nad którą sprawują
- zaświadczenie placówki zapewniającej całodobową opiekę, w przypadku umieszczenia w niej dziecka, o liczbie dni w tygodniu, w których korzysta w niej z całodobowej opieki.

Przy ustalaniu prawa do specjalnego zasiłku opiekuńczego obowiązkowe będzie przeprowadzanie wywiadu środowiskowego.

Za osobę pobierającą specjalny zasiłek opiekuńczy opłacane są także składki na ubezpieczenie emerytalne i rentowe oraz zdrowotne o ile nie jest zgłoszona do ubezpieczenia z innego tytułu (np. o ile nie zgłosi jej pracujący małżonek).

Podstawa prawna:

1. Ustawa z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (Dz.U.2006.139.992 z późn.zm.), 2. Rozporządzenie Rady Ministrów w sprawie szczegółowych warunków realizacji rządowego programu wspierania niektórych osób pobierających świadczenie pielęgnacyjne (Dz. U. 28 czerwca 2012r., poz.732), 3. Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 27 grudnia 2011 r. w sprawie sposobu i trybu postępowania w sprawach o świadczenia rodzinne (Dz. U. z 2011 r., Nr 298, poz. 1769 z późn. zm.), 4. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 11 sierpnia 2009 r. w sprawie wysokości dochodu rodziny albo dochodu osoby uczącej się stanowiących podstawę ubiegania się o zasiłek rodzinny oraz wysokości świadczeń rodzinnych (Dz. U. z 2009 r., Nr 129, poz. 1058), 5. Ustawa z dnia 7 grudnia 2012 r. o zmianie ustawy o świadczeniach rodzinnych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. 2012 poz. 1548).

V. ORZĘKANIE O NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI

Jeżeli chcesz korzystać z uprawnień i świadczeń przysługujących osobom niepełnosprawnym i ich rodzinom, Twoje dziecko powinno mieć wydane orzeczenie o niepełnosprawności (dla osób do 16 roku życia) lub orzeczenie o lekkim, umiarkowanym lub znacznym stopniu niepełnosprawności (dla osób powyżej 16 roku życia).

■ TRYB ORZĘKANIA

Orzeczenia te są wydawane na wniosek osoby zainteresowanej (lub jej przedstawiciela prawnego) na określony czas, zazwyczaj na 2-3 lata (orzeczenie o stopniu niepełnosprawności może być wydane bezterminowo). Orzeczenia te wydają Powiatowe Zespoły ds. Orzekania o Niepełnosprawności (w miastach na prawach powiatu są to Miejskie Zespoły ds. Orzekania o Niepełnosprawności). Aby otrzymać orzeczenie należy:

- złożyć do Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności wypełniony wniosek o wydanie orzeczenia,

- dołączyć do wniosku zaświadczenie lekarskie na określonym druku wypełnione przez lekarza, pod którego opieką znajduje się dana osoba (wskazane jest, aby w przypadku osoby z autyzmem lub innymi całościowymi zaburzeniami rozwojowymi, był to lekarz psychiatra),
- dołączyć do wniosku kserokopię dokumentacji medycznej, wyników badań, konsultacji, opinii psychologicznej, opinii pedagogicznej (dokumenty odnoszące się do potwierdzenia stanu zdrowia). Druk wniosku i zaświadczenia lekarskiego można otrzymać w siedzibie zespołu orzekającego,
- orzeczenie wydawane jest po przeprowadzeniu oceny stanu zdrowia – osoba zainteresowana jest wzywana na posiedzenie składu orzekającego, jeżeli lekarz wystawiający zaświadczenie, stwierdzi, że jest w stanie stawić się.

Orzeczenie o niepełnosprawności i stopniu niepełnosprawności zawiera m.in. wskazania do korzystania z systemu środowiskowego wsparcia, uczestnictwa w warsztatach terapii zajęciowej, konieczności stałej lub długotrwałej opieki lub pomocy innej osoby w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji, konieczności stałego współudziału na co dzień opiekuna dziecka w procesie jego leczenia, rehabilitacji i edukacji.

Orzeczenie jest decyzją administracyjną. Od negatywnej decyzji można się odwołać w terminie 14 dni od jej otrzymania. W przypadku negatywnej decyzji drugiej instancji, można odwoływać się do Sądu Rejonowego, Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych.

Druga instancja w procesie orzekania to: Wojewódzki Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności (to tam kierowane są odwołania od decyzji zespołów powiatowych).

■ **Gdzie szukać informacji?** ► Informacje dotyczące adresu Powiatowego Zespołu ds.

Orzekania o Niepełnosprawności można uzyskać w Ośrodku Pomocy Społecznej,
Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie, Starostwie Powiatu.

Wojewódzki Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności

ul. Okopowa 21/27, 80-810 Gdańsk, tel. (058) 307 74 08
e-mail: wzon@gdansk.uw.gov.pl

Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Chojnicach

ul. Lichnowska 5, 89-600 Chojnice, tel. (052) 395 07 38

Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Człuchowie

ul. Wojska Polskiego 5, 77-300 Człuchów, tel. (059) 834 51 47

Miejski Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Gdańsku

ul. Dyrekcyjna 5, 80-852 Gdańsk tel. (058) 320 22 96

Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Gdyni

ul. Armii Krajowej 44, 81-366 Gdynia, tel. (058) 782 01 28

Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Kartuzach

ul. Mściwoja II 20, 83-300 Kartuzy, tel. (058) 685 33 20

Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Kościerzynie

ul. Świętojańska 5D, 83-400 Kościerzyna tel. (058) 686 50 05

Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Lęborku

ul. Czołgistów 5, 84-300 Lębork, tel. (059) 862 81 06

Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Malborku

ul. Armii Krajowej 70, 82-200 Malbork, tel. (055) 272 37 93

Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności

w Pruszczu Gdańskim

ul. Wojska Polskiego 16, 83-000 Pruszcz Gdański, tel. (058) 773 20 85

Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Pucku

ul. Mestwina 32, 84-100 Puck, tel. (058) 352 32 30

Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Słupsku

ul. Jaracza 5, 76-200 Słupsk, tel. (059) 842 69 63

**Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności
w Starogardzie Gdańskim**

ul. Paderewskiego 11, 83-200 Starogard Gdański, tel. (058) 563 35 12

Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Tczewie

ul. Kołłątaja 5, 83-110 Tczew, tel. (058) 532 07 84

Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Wejherowie

ul. Strzelecka 9, 84-200 Wejherowo, tel. (058) 672 40 63

■ **LEGITYMACJA OSOBY NIEPEŁNOSPRAWNEJ**

Jeżeli jest już wydane orzeczenie o niepełnosprawności lub o stopniu niepełnosprawności, możesz postarać się o legitymację osoby niepełnosprawnej. Legitymację wydaje Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności. Legitymacja uprawnia m.in. do korzystania z ulgowych przejazdów PKP i PKS (78% ulga w przejazdach na leczenie i rehabilitację, w tym na turnusy rehabilitacyjne).

Podstawa prawna:

Ustawa z dn. 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz.U.2011.127.721 j.t.)

Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dn. 1 lutego 2002 r.

w sprawie kryteriów niepełnosprawności u osób w wieku do 16 roku życia (Dz. U. z 2002 r., nr 17, poz. 162),

Rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dn. 15 lipca 2003 r.

w sprawie orzekania o niepełnosprawności i stopniu niepełnosprawności (Dz. U. z 2003 r., nr 139, poz. 1328).

■ ULGOWE PRZEJAZDY KOMUNIKACJĄ LOKALNĄ

Zasady przyznawania ulg na przejazdy komunikacją lokalną (gminną, miejską) określają przepisy lokalne – uchwała Rady Gminy/Miasta. Oznacza to, że w poszczególnych gminach, miastach obowiązujące przepisy są inne.

- **Gdzie szukać informacji?** ► Informacje o tym, jakie ulgi przysługują osobom niepełnosprawnym w przejazdach komunikacją lokalną w danej gminie, można uzyskać u przewoźnika (np. zakład transportu miejskiego) lub przeczytać w regulaminie przewozów środkami komunikacji gminnej.

Informacje dotyczące osób uprawnionych do bezpłatnych i ulgowych przejazdów środkami komunikacji miejskiej znajdują się na stronach:

- Zarządu Transportu Miejskiego w **Gdańsku**
http://www.ztm.gda.pl/img/2011-03-01_bez.pdf
http://www.ztm.gda.pl/img/2011-03-01_ulg.pdf
- Zarządu Komunikacji Miejskiej w **Gdyni**
<http://www.zkmgdynia.pl/?mod=1>. Taryfa - Uprawnienia do przejazdów ulgowych i bezpłatnych&lang=pl
- Zarządu Infrastruktury Miejskiej w **Słupsku**
http://zimslupsk.com/Przejazdy_ulgowe_i_bezplatne,11

VI. DOFINANSOWANIE ZE ŚRODKÓW PFRON

■ TURNUS REHABILITACYJNY

Jest to zorganizowana forma aktywnej rehabilitacji połączonej z elementami wypoczynku. Celem turnusu jest ogólna poprawa psychofizycznej sprawności oraz rozwijanie umiejętności społecznych uczestników m.in. przez nawiązywanie i rozwijanie kontaktów społecznych, realizację i rozwijanie zainteresowań, a także przez udział w innych zajęciach przewidzianych programem turnusu.

Osoba niepełnosprawna (posiadająca stosowne orzeczenie) może ubiegać się o dofinansowanie do turnusu pod warunkiem, że:

- zostanie skierowana na turnus na wniosek lekarza, pod opieką którego się znajduje,
- w roku, w którym ubiega się o dofinansowanie, nie uzyskała na ten cel dofinansowania ze środków PFRON,
- weźmie udział w turnusie, który odbędzie się w ośrodku wpisanym do rejestru ośrodków, prowadzonego przez wojewodę,
- nie będzie pełniła funkcji członka kadry na tym turnusie, ani nie będzie opiekunem innego uczestnika tego turnusu,

- złoży oświadczenie o wysokości osiągniętych dochodów,
- zobowiąże się do przedstawienia na turnusie, podczas pierwszego badania lekarskiego, informacji stanie zdrowia, sporządzonej nie wcześniej niż na 3 mies. przed datą rozpoczęcia turnusu, wystawionej przez lekarza, pod którego opieką obecnie się znajduje.

O dofinansowanie do udziału w turnusie może także ubiegać się opiekun osoby niepełnosprawnej. W przypadku starań o dofinansowanie do uczestnictwa w turnusie brane są pod uwagę dochody. Przeciętny miesięczny dochód, podzielony przez liczbę osób we wspólnym gospodarstwie domowym, obliczony za kwartał poprzedzający miesiąc złożenia wniosku, nie powinien przekraczać kwoty 50% przeciętnego wynagrodzenia na osobę we wspólnym gospodarstwie domowym.

Istnieje możliwość otrzymania dofinansowania w sytuacji przekroczenia kryterium dochodowego, ale wówczas kwotę dofinansowania pomniejsza się o kwotę, o którą dochód ten został przekroczony. Wniosek o dofinansowanie składa się do Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie (PCPR).

■ **Gdzie szukać informacji?** ► Adres Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Twoim powiecie możesz uzyskać w Starostwie Powiatu lub w Ośrodku Pomocy Społecznej.

Ogólnokrajowy rejestr ośrodków uprawnionych do organizowania turnusów rehabilitacyjnych a także niezbędne informacje i druki wniosków znajdują się na stronach internetowych Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej:

<https://empatia.mpips.gov.pl/web/piu/dla-swiadczeniobiorcow/turnusy/wyszukiwarka-osrodkow>

Podstawa prawna:

*Ustawa z dn. 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz.U.2011.127.721 j.t.),
Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dn. 15 listopada 2007 r. w sprawie turnusów rehabilitacyjnych (Dz. U. z 2007 r., nr 230, poz. 1694).*

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Pruszczu Gdańskim

ul. Wojska Polskiego 16, 83-000 Pruszcz Gdański, tel. (058) 773 20 85

e-mail: pcpr@powiat-gdanski.pl

<http://www.pcpr.powiat-gdanski.pl/>

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Bytowie

ul. Miła 26, 77-100 Bytów, tel. (059) 822 80 68

e-mail: kontakt@pcprbytow.pl

<http://www.pcprbytow.pl/>

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Chojnicach

ul. Lichnowska 5, 89-620 Chojnice, tel. (052) 39 50 739

e-mail: pcpr@info.chojnice.pl

<http://pcpr.infochojnice.pl/>

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Człuchowie

ul. Wojska Polskiego 5, 77-300 Człuchów, tel. (059) 834 51 47, 834 53 13

e-mail: pcprczluchow@gmail.com

<http://www.pcprczluchow.pl/>

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Kartuzach

ul. Mściwoja II 20, 83-300 Kartuzy, tel. (058) 685 33 20, 684 00 82, 684 05 02
e-mail: sekretariat@pcprkartuzy.pl
<http://pcpr.kartuzy.ibip.pl/public/>

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Kościerzynie

ul. Krasickiego 4, 83-400 Kościerzyna, tel. (058) 686 50 05, tel/fax (058) 681 53 94
e-mail: pcpr.koscierzyna@powiatkoscierski.pl
<http://www.pcprkoscierzyna.pl/>

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Kwidzynie

ul. Grudziądzka 30, 82-500 Kwidzyn, tel. (055) 279 99 15, tel./ fax (055) 646 18 00
e-mail: pcprkwidzyn@poczta.fm
<http://www.kwidzyn.epcpr.pl/>

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Lęborku

ul. Czołgistów 5, 84-300 Lębork, tel. (059) 862 81 06, 862 14 06, fax (059) 842 17 71
e-mail: pcpr.lebork@interia.pl
<http://www.pcprlebork.pl/>

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Nowym Dworze Gdańskim

ul. Warszawska 17, 82-100 Nowy Dwór Gdański, tel./ fax (055) 246 81 75,
tel. (055) 246 82 05
e-mail: pcprndg@wp.pl
<http://www.pcprndg.pl/>

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Malborku

Plac Słowiański 17, 82-200 Malbork, tel. (055) 647 15 48 (kierownik)
e-mail: a.sawirska.pcpr@powiat.malbork.pl
<http://www.pcpr.powiat.malbork.pl/>

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Pucku

ul. Mestwina 32, 84-100 Puck, tel. (058) 673 41 93
e-mail: sekretariat@pcprpuck.pl
<http://www.pcprpuck.pl/>

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Słupsku

Al. Sienkiewicza 20, 76-200 Słupsk, tel. (059) 841 43 11
e-mail: pcpr_slupsk@op.pl
<http://pcprslupsk.mojbip.pl/>

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Starogardzie Gdańskim

ul. Kościuszki 17, 83-200 Starogard Gdański, tel. (058) 561 41 26, 563 01 47
e-mail: pcpestarogardgdanski@poczta.onet.pl
www.wrotapomorza.pl/pl/bip/powiaty/starogardzki/pcpr_starogard

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Sztumie

Os. Sierakowskich 15, 82-400 Sztum, tel. (055) 267 74 76, 267 76 79
e-mail: pcpr_sztum@wp.pl
<http://pcprsztum.mojbip.pl/>

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Tczewie

ul. Kołłątaja 5, 83-110 Tczew, tel. (058) 532 07 84
e-mail: pcpr@powiat.tczew.pl
<http://www.pcpr.tczew.pl/>

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Wejherowie

ul. Sobieskiego 279A, 84-200 Wejherowo, tel./fax (058) 672 40 63, 672 27 02,

tel. (058) 672 17 60

e-mail: pcpr_wejherowo@wp.pl; kancelaria@pcprwejherowo.pl

<http://www.pcprwejherowo.pl/>

■ DOFINANSOWANIE LIKWIDACJI BARIER TECHNICZNYCH ORAZ KOMUNIKACYJNYCH

Osoby niepełnosprawne i ich opiekunowie mogą starać się o dofinansowanie zakupu sprzętu mającego na celu likwidację barier w komunikowaniu się oraz technicznych. Nie ma określonej listy tych sprzętów. Przez bariery techniczne należy rozumieć bariery utrudniające lub uniemożliwiające osobie niepełnosprawnej funkcjonowanie społeczne. Likwidacja bariery technicznej powinna powodować sprawniejsze działanie takiej osoby w społeczeństwie i umożliwić jej funkcjonowanie w życiu codziennym. Przez bariery w komunikowaniu się należy rozumieć ograniczenia uniemożliwiające lub utrudniające osobie niepełnosprawnej swobodne porozumiewanie się i/lub przekazywanie informacji. Likwidacja bariery w komunikowaniu się ma powodować umożliwienie osobie niepełnosprawnej sprawniejsze i bardziej swobodne porozumiewanie się oraz przekazywanie informacji.

Wysokość dofinansowania do likwidacji barier w komunikowaniu się oraz technicznych wynosi do 80% kosztów tego przedsięwzięcia, nie więcej jednak niż do wysokości piętnastokrotnego przeciętnego wynagrodzenia. Dofinansowanie na likwidację barier w komunikowaniu się i technicznych może być przyznawane raz na trzy lata.

O dofinansowanie to mogą ubiegać się osoby z orzeczoną niepełnosprawnością, stopniem niepełnosprawności. Dofinansowanie przyznaje Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie (PCPR). Tam też można otrzymać i złożyć stosowny wniosek.

■ Gdzie szukać informacji? ►► Adres Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Twoim powiecie możesz uzyskać w Starostwie Powiatu lub w Ośrodku Pomocy Społecznej.

Podstawa prawna:

Ustawa z dn. 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz.U.2011.127.721 j.t.),

Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dn. 25 czerwca 2002 r.

w sprawie określenia rodzajów zadań powiatu, które mogą być finansowane ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (Dz. U. z 2002 r., nr 96, poz. 861 z późn. zm.).

VII. WSPARCIE DLA DOROSŁYCH OSÓB Z AUTYZMEM

Osoby dorosłe z autyzmem
lub innymi całościowymi zaburzeniami rozwojowymi,
które zakończyły edukację
(maksymalnie mogą uczyć się do 24 r.ż.)
nie mają obecnie dostatecznego dostępu
do zróżnicowanych ofert
w zakresie dziennej aktywności
czy aktywizacji społecznej i zawodowej.

Rodzice mogą poszukiwać miejsca w następujących placówkach:

■ ŚRODOWISKOWE DOMY SAMOPOMOCY

W ramach systemu pomocy społecznej funkcjonują Środowiskowe Domy Samopomocy (ŚDS), które są przeznaczone dla dorosłych osób z zaburzeniami psychicznymi. Są to zazwyczaj dzienne ośrodki wsparcia, choć mogą także funkcjonować jako ośrodki całodobowe, okresowego pobytu. W większości są prowadzone przez Ośrodki Pomocy Społecznej, rzadziej przez organizacje pozarządowe.

ŚDS są ukierunkowane na podtrzymanie umiejętności życiowych uczestników zajęć oraz ich rozwój, działania zmierzające do poprawy funkcjonowania i jakości życia poprzez rozwijanie umiejętności, zdolności i zainteresowań.

Podstawa prawna:

Ustawa z dn. 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz.U.2009.175.1362 j.t.).

■ Gdzie szukać informacji? ► O tym, czy w Twojej miejscowości funkcjonuje

Środowiskowy Dom Samopomocy, możesz dowiedzieć się w Ośrodku Pomocy Społecznej lub w **Wydziale Polityki Społecznej Pomorskiego Urzędu Wojewódzkiego:**
ul. Okopowa 21/27, 80-810 Gdańsk, tel. (058) 30 77 203, 30 77 287
e-mail: wps@gdansk.uw.gov.pl
<http://www.uw.gda.pl/index.php>

Wykaz ŚDS znajduje się na stronie internetowej Pomorskiego Urzędu Wojewódzkiego:
http://www.gdansk.uw.gov.pl/attachments/article/56/wykaz%20sds_2015-09-11.pdf

Gdańsk

Chrześcijańskie Stowarzyszenie na Rzecz Osób Niepełnosprawnych z Upośledzeniem Umysłowym "Światło i Cienie"

Środowiskowy Dom Samopomocy

ul. Burzyńskiego 1, 80-462 Gdańsk, tel. (058) 761 54 65

e-mail: swiatloicienie@wp.pl

<http://www.swiatloicienie.pl/>

Fundacja Oparcia Społecznego Aleksandry "FOSA"

Środowiskowy Dom Samopomocy "Młodzieżowy Szopen"

ul. Chopina 42, 80-268 Gdańsk-Wrzeszcz, tel./ fax (058)344 96 00, 344 96 01,
tel. kom. 0 502 785 919

e-mail: fundacjafosa@gmail.com

<http://www.fundacjafosa.pl/Article.aspx?id=33>

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej

Środowiskowy Dom Samopomocy

ul. Starogardzka 20, 80-015 Gdańsk, tel. (058) 309 49 31

e-mail: sekretariat@dps-orunia.internetdsl.pl

<http://dps-orunia.internetdsl.pl/sds.htm>

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej

Środowiskowy Dom Samopomocy

ul. Nowiny 7, 80-020 Gdańsk-Orunia, tel. (058) 309 45 81

e-mail: dyrekcja@mopr.gda.pl

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej

Środowiskowy Dom Samopomocy

ul. Wajdeloty 28, 80-437 Gdańsk-Wrzeszcz, tel. (058) 344 93 81

e-mail: wajdeloty.sds@wp.pl

Polskie Stowarzyszenie na rzecz Osób z Upośledzeniem Umysłowym - Koło Gdańsk

Środowiskowy Dom Samopomocy

ul. Jagiellońska 11, 80-371 Gdańsk tel. (058) 558 42 58 tel./ fax (058) 558 42 57

e-mail: sekretariat@psouu.gda.pl

<http://www.psouu.gda.pl/osrodek/sds/o-nas-0>

Środowiskowy Dom Samopomocy

ul. Ogrodowa 2, 80-531 Gdańsk, tel. (058) 351 46 80

e-mail: f.marcus@wp.pl

Gdynia

Gdyńskie Stowarzyszenie Integracyjne "PROMYK"

Środowiskowy Dom Samopomocy

ul. Maciejewicza 1, 81-089 Gdynia, tel. (058) 782 76 09

e-mail: a.kochanek@mopsgdynia.pl

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej

ul. Grabowo 2, 81-265 Gdynia, tel./ fax (058) 782 01 20, 625 93 30, 625 93 37
e-mail: sekretariat@mopsgdynia.pl
www.mopsgdynia.pl

Środowiskowy Dom Samopomocy

ul. Gen. Maczka 1, 81-417 Gdynia, tel. (058) 622 88 55
e-mail: sds@mopsgdynia.pl
http://www.mopsgdynia.pl/www/index.php?option=com_content&task=view&id=16&Itemid=23

Środowiskowy Dom Samopomocy

ul. Wąsowicza 3, 81-230 Gdynia, tel. (058) 622 36 03, tel. kom. 0 695 327 093
e-mail: sdswasowicz@mopsgdynia.pl

Sopot**Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej**

ul. Kolejowa 14, 81-835 Sopot, tel. (058) 551 17 10, 551 44 19, fax (058) 555 04 07
e-mail: mops@mopssopot.pl
www.mopssopot.pl

Środowiskowy Dom Samopomocy

ul. Kazimierza Wielkiego 14, 81- 780 Sopot, tel. (058) 551 65 24
e-mail: sdsoa@mopssopot.pl

Słupsk**Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie****Środowiskowy Dom Samopomocy**

ul. Tadeusza Kościuszki 3, 76-200 Słupsk, tel./ fax (059) 842 26 53
e-mail: sdsslupsk@neostrada.pl
http://mopr.slupsk.pl/site/index.php?option=com_content&task=view&id=240&Itemid=10

powiat bytowski**Fundacja "Sprawni Inaczej " w Gdańsku****Oddział w Kościerzynie**

ul. Wodna 14, 83-400 Kościerzyna, tel./ fax (058) 686 50 30
e-mail: biuro@fsi.gda.pl
<http://www.fsi.gda.pl>

Środowiskowy Dom Samopomocy

ul. Miła 26A, 77-100 Bytów, tel. (059) 822 79 87
e-mail: sdsbytow@wp.pl

Środowiskowy Dom Samopomocy

ul. M. Konopnickiej 12, 77-200 Miastko, tel. (059) 857 81 92
e-mail: sdsmiastko@interia.pl

powiat chojnicki**Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej**

ul. Wysoka 1, 89-600 Chojnice, tel. (052) 397 71 21, fax (052) 397 49 48
e-mail: mops.chojnice@wp.pl
<http://www.mopschojnice.pl/>

Środowiskowy Dom Samopomocy

ul. Gdańska 18, 89-600 Chojnice, tel. (052) 397 66 25

e-mail: sds.chojnice@gmail.com

<http://sdschojnice.wordpress.com/>

Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej

ul. Przytorowa 22, 89-650 Czersk, tel. (052) 398 47 65, 398 60 13

e-mail: czersk-mgops@wp.pl

<http://www.mgopszczersk.pl/>

Środowiskowy Dom Samopomocy

ul. Pomorska 10, 89-650 Czersk, tel. (052) 398 88 12

<http://www.mgopszczersk.pl/>

powiat człuchowski

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej

ul. Szkolna 4, 77-320 Przechlewo, tel./ fax (059) 833 42 67, 833 45 57, 833 46 04

e-mail: gops@przechlewo.pl

<http://www.przechlewo.gopsinfo.pl/>

Środowiskowy Dom Samopomocy

tel. (059) 83 34 557

powiat gdański

Centrum Caritas im. bł. Matki Teresy z Kalkuty

Krzywe Koło 36, 83-022 Krzywe Koło, tel./ fax (058) 692 71 13

e-mail: krzywekolo@caritas.pl

Środowiskowy Dom Samopomocy

<http://gdansk.caritas.pl/dzialalnosc,14/srodowiskowy-dom-pomocy/>

Fundacja "Życ Godnie"

Kolnik, ul. Dębowa 4, 83-032 Pszczółki, tel.(058) 683 94 15, 683 95 29

e-mail: fundacja11@wp.pl

<http://zyc.godnie.prv.pl/index.php>

Środowiskowy Dom Samopomocy

Kolnik 45, 83-032 Kolnik, gmina Pszczółki, tel.(058) 683 94 15

e-mail: fundacja11@wp.pl

<http://zyc.godnie.prv.pl/index.php>

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej

ul. Gdańska 15, 83-047 Przywidz, tel./ fax (058) 682 51 32

e-mail: gops@przywidz.pl

<http://www.gopsprzywidz.pl/>

Środowiskowy Dom Samopomocy

Marszewska Góra, 83-047 Przywidz, tel. kom. 0 505 034 571

e-mail: gops@przywidz.pl

**Polskie Stowarzyszenie na Rzecz Osób z Upośledzeniem Umysłowym
Koło w Pruszczu Gdańskim**

ul. Grunwaldzka 7C, 83-000 Pruszcz Gdański, tel. (058) 773 21 00, fax (058) 773 00 02
e-mail: psouupruszcz@poczta.onet.pl
<http://www.psouupruszcz.org.pl/>

Środowiskowy Dom Samopomocy

tel. (058) 683 47 53, 0 503 009 218
e-mail: orew_pruszczgdanski2o2.pl
<http://www.psouupruszcz.org.pl/sds.html>

powiat kartuski

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej

ul. Gryfa Pomorskiego 33, 83-333 Chmielno, tel./ fax (058) 684 22 15

<http://www.gopschmielno.pl/>

Środowiskowy Dom Samopomocy

ul. Grzędzickiego 2, 83-333 Chmielno, tel. (058) 684 26 07
e-mail: sds.chmielno@poczta.fm
<http://www.sdschmielno.pl/>

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej

ul. Kartuska 21, 83-304 Przodkowo, tel. (058) 685 14 25 wew. 35

e-mail: gops@przodkowo.pl

Środowiskowy Dom Samopomocy

Kobusewo, ul. Polna 3, 83-304 Przodkowo, tel. kom. 0 513 129 372
e-mail: gopsprzodkowo@poczta.onet.pl

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej

ul. Ceynowy 21, 83-314 Somonino, tel. (058) 684 13 26, fax (058) 684 11 44

e-mail: gops@somonino.pl

Środowiskowy Dom Samopomocy

Rybaki, 83-314 Somonino-Rybaki, tel. (058) 694 19 42
e-mail: gops@somonino.pl

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej

ul. Jana III Sobieskiego 15a, 83-322 Stężyca, tel. (058) 684 34 80

e-mail: gops@stezyca.eu

Środowiskowy Dom Samopomocy

ul. Jana III Sobieskiego 29, 83-322 Stężyca, tel. (058) 684 37 04
e-mail: dpsstezyca@wp.pl

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej

ul. Kaszubska 26, 83-320 Sulęczyno, tel. (058) 684 40 76

e-mail: gops@ug.suleczyno.pl

Środowiskowy Dom Samopomocy

ul. Sosnowa 4, 83-320 Sulęczyno, tel. (058) 684 42 87

Środowiskowy Dom Samopomocy

ul. Gdańska 1, 83-300 Kartuzy, tel. (058) 684 02 04

e-mail: sdskartuzy@o2.pl

<http://sdskartuzy.republika.pl/>

powiat kościerski

Ośrodek Pomocy Społecznej

ul. 8 Marca 3, 83-452 Dziemiany, tel. (058) 688 05 84

e-mail: gops@dziemiany.pl

Środowiskowy Dom Samopomocy

Trzebuń, 83-425 Dziemiany, tel. (058) 688 05 84, 688 00 22

e-mail: sdstrzebun@poczta.onet.pl

<http://www.dziemiany.pl/index.php?a=43&id=305>

Gdańska Fundacja Dobroczynności

ul. Ogarna 29/30, Gdańsk 80-826, tel. (058) 522 05 67, tel./ fax (058) 554 11 02

e-mail: gdanskafundacja@wp.pl

<http://gdanskafundacja.pl/>

Środowiskowy Dom Samopomocy „Jesteśmy Dla Ciebie”

ul. Stolarska 9, 83-400 Kościerzyna, tel. (058) 686 51 75

e-mail: domsrodowiskowy@epf.pl

<http://sds.gdanskafundacja.pl/>

Fundacja "Sprawni Inaczej " w Gdańsku

Oddział w Kościerzynie

ul. Wodna 14, 83-400 Kościerzyna, tel./ fax (058) 686 50 30

e-mail: fsi-koscierzyna@free.ngo.pl

<http://www.fsi.gda.pl>

Środowiskowy Dom Samopomocy

Lubieszyn 74, 83-420 Liniewo, tel./ fax (058) 687 14 91

e-mail: sds-lubieszyn@go2.pl

Środowiskowy Dom Samopomocy

ul. Derdowskiego 1, 83-440 Karsin, Wiele, tel. (058) 727 91 70

e-mail: sdswiele@poczta.fm

<http://www.sds24.pl/srodowiskowy-dom-samopomocy-42/>

powiat kwidzyński

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej

ul. Kwidzyńska 12, 82-522 Sadlinki, tel./ fax (055) 275 75 82

e-mail: gops@sadlinki.pl

Środowiskowy Dom Samopomocy

ul. Kwidzyńska 9, 82-522 Sadlinki, tel.(055) 261 29 95, 275 75 82

e-mail: gops@sadlinki.pl

http://www.sadlinki.pl/asp/pl_start.asp?typ=14&sub=73&menu=75&strona=1

powiat lęborski

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej

ul. Łokietka 13, 84-300 Lębork, tel. (059) 862 27 11, 863 47 58

e-mail: mops@mopslebork.pl

<http://mopslebork.pl/>

Środowiskowy Dom Samopomocy „Lwiątko”

ul. Kossaka 84, 84-300 Lębork, tel. (059) 86 25 160

e-mail: sds-lembork@wp.pl

powiat malborski

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej

ul. Żuławska 9, 82-213 Miłoradz, tel. (055) 271 14 85, tel. kom. 0 665 433 663,
fax (055) 271 14 85

e-mail: gopsmiloradz@interia.pl

http://www.wzps.pl/miloradz/index.php?option=com_content&task=view&id=72&Itemid=99

Środowiskowy Dom Samopomocy

Kończewice 4, 82-213 Miłoradz, tel. (055) 270 97 41, tel. kom. 0 782 044 706

e-mail: gopsmiloradz@interia.pl

powiat pucki

Puckie Stowarzyszenie Wspomagające Osoby

Niepełnosprawne Umysłowo "RAZEM"

ul. Mestwina 32, 84-100 Puck, tel. (058) 774 30 80

www.wtzpuck.pl/

Środowiskowy Dom Samopomocy

e-mail: razempuck@wp.pl

powiat słupski

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej

Środowiskowy Dom Samopomocy

Rumsko 4, 76-220 Główny, tel. (059) 811 63 37

e-mail: sds.rumsko@wp.pl

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej

ul. Szkolna 2, 76-230 Potęgowo, tel. (059) 811 51 14, 8115588

e-mail: gops@gopspotegowo.pl

<http://www.gopspotegowo.pl/>

Środowiskowy Dom Samopomocy

e-mail: sds@gopspotegowo.pl

http://sds.gopspotegowo.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=4&Itemid=6

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej

ul. Kościuszki 3, 76-214 Smołdzino, tel./fax (059) 811 72 74, 811 72 76

e-mail: gops_smoldzino@op.pl

<http://www.gops-smoldzino.pl/>

Środowiskowy Dom Samopomocy

Gardna Wielka, 76-214 Smołdzino, tel. (059) 811 72 74

e-mail: sds_gardnawielka@op.pl

<http://www.gops-smoldzino.pl/content.php?id=9>

Ośrodek Pomocy Społecznej w Kępicach

ul. Niepodległości 6, 77-230 Kępice, tel. (059) 857 63 57, tel./ fax (059) 857 63 59

e-mail: ops@opskepice.pl

<http://www.opskepice.pl/>

Środowiskowy Dom Samopomocy

Przytocko 17, 77-230 Kępice, tel. (059) 727 32 02

powiat starogardzki

Stowarzyszenie Osób Niepełnosprawnych "POGODA"

83-206 Kleszczewo Kościerskie 2, tel. (058) 561 67 47

e-mail: son.pogoda.kleszczewo@interia.pl

<http://www.sonpogoda.pl/>

Środowiskowy Dom Samopomocy

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej

ul. Wyzwolenia 25a, 83-221 Osiek, tel. (058) 582 12 23, fax (058) 582 10 24

e-mail: gopsosiek@poczta.onet.pl

http://www.osiek.gda.pl/asp/pl_start.asp?typ=14&sub=11&menu=62&strona=1

Środowiskowy Dom Samopomocy

tel. (058) 582 10 39

http://www.osiek.gda.pl/asp/pl_start.asp?typ=13&sub=0&subsub=0&menu=69&artykul=94&akcja=artykul

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Smętowie Granicznym

ul. Dworcowa 10, 83-230 Smętowo Graniczne, tel. (058) 561 96 43, fax (058) 561 90 25

e-mail: ops@gopssmetowo.pl

<http://www.gopssmetowo.pl/>

Środowiskowy Dom Samopomocy „TĘCZA”

Kopytkowo 1, 83-230 Smętowo, tel. (058) 561 90 25

e-mail: gops.subkowy@poczta.onet.pl

http://www.gopssmetowo.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=27&Itemid=34

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Starogardzie Gdańskim

Al. Jana Pawła II nr 6, 83-200 Starogard Gdański, tel. (058) 562 44 58, 561 29 84,

fax (058) 563 40 14

e-mail: sekretariat@mops.starogard.pl

Środowiskowy Dom Samopomocy

ul. Jana Pawła II 5, 83 -200 Starogard Gdański, tel. (058) 561 12 96

e-mail: sekretariat@mops.starogard.pl

<http://www.mops.starogard.pl/joomla/index.php/orodki-wsparcia-dziennego/sds>

Polskie Stowarzyszenie na Rzecz Osób z Upośledzeniem Umysłowym

Koło Skarszewy

ul. Kościerska 11a, 83-250 Skarszewy, tel./fax (058) 588 24 63

e-mail: psouu_skarszewy@tlen.pl

<http://psouu-skarszewy.pl/>

Środowiskowy Dom Samopomocy

powiat sztumski

Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej

ul. Mickiewicza 39, 82-400 Sztum, tel. (055) 640 63 69

e-mail: sekretariat@mgopssztum.pl

www.mgopssztum.pl

Środowiskowy Dom Samopomocy

ul. Akacjowa 2, 82-400 Sztum-Czernin, tel. (055) 640 63 48

e-mail: sekretariat@mgopssztum.pl

http://www.mgopssztum.pl/joomla15/index.php?option=com_content&view=category&id=11&Itemid=4

powiat tczewski

Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej

ul. Witosa 9, 83-140 Gniew, tel. (058) 535 22 17, fax (058) 535 30 60

e-mail: poczta@mgops.gniew.pl

www.mgops.gniew.pl

Środowiskowy Dom Samopomocy

ul. Krasickiego 8, 83-140 Gniew, tel. (058) 535 35 52

e-mail: sds_gniew@neostrada.pl

http://www.mgops.gniew.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=10&Itemid=12

Caritas Diecezji Pelplińskiej

ul. Sambora 28, 83-130 Pelplin, tel. (058) 536 15 31, fax (058) 536 15 31

e-mail: pelplin@caritas.pl

<http://www.caritas.pelplin.pl/>

Środowiskowy Dom Samopomocy

Rajkowy 62, 83-130 Pelplin, tel. (058) 531 97 93, tel. kom. 0 503 123 543

e-mail: grzonka3@wp.pl

<http://www.sds24.pl/caritas-srodowiskowy-dom-samopomocy/>

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej

Środowiskowy Dom Samopomocy

ul. Tczewska 11, 83-120 Subkowy, Narkowy, tel. (058) 53 68 530

<http://www.subkowy.pl/?a=101>

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej

ul. Armii Krajowej 39, 83-110 Tczew, tel.(058) 777 00 20, 777 00 30

e-mail: sekretariat@mops.tczew.pl

www.mops.tczew.pl

Środowiskowy Dom Samopomocy

tel. (058) 532 69 30

e-mail: sds.nowowiejska@mops.tczew.pl

Środowiskowy Dom Samopomocy

ul. Niepodległości 10, 83-110 Tczew, tel. (058) 531 30 35 wew. 41

e-mail: sds.nowowiejska@mops.tczew.pl

Środowiskowy Dom Samopomocy

ul. Nowowiejska 18, 83-110 Tczew, tel. (058) 531 09 28

e-mail: sds.nowowiejska@mops.tczew.pl

Środowiskowy Dom Samopomocy

ul. Grunwaldzka 1, 83-110 Tczew, tel. (058) 531 55 50, tel. kom. 0 600 380 746

e-mail: wrinc@wp.pl

powiat wejherowski

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej

ul. Kusocińskiego 17, 84-200 Wejherowo, tel. (058) 677 79 60

e-mail: sekretariat@mops.wejherowo.pl

http://www.mops.wejherowo.pl/modules/mastop_publish/

Środowiskowy Dom Samopomocy

ul. Przebendowskiego 1, 84-200 Wejherowo, tel. (058) 672 15 91, fax (058) 672 67 11

e-mail: dpswejherowo@gmail.com

<http://www.pcpwwejherowo.pl/>

■ WARSZTATY TERAPII ZAJĘCIOWEJ

Warsztat terapii zajęciowej (WTZ) jest dla osób niepełnosprawnych, które ukończyły już edukację, miejscem rehabilitacji społecznej i zawodowej w zakresie uzyskania lub przywrócenia umiejętności niezbędnych do podjęcia zatrudnienia. Warsztaty mogą być organizowane m.in. przez organizacje pozarządowe (fundacje, stowarzyszenia).

Uczestnikami WTZ mogą być jedynie osoby z orzeczonym stopniem niepełnosprawności oraz z zaznaczonym w tym orzeczeniu wskazaniem do uczestnictwa w warsztacie terapii.

Efekty aktywizacji zawodowej i społecznej powinny być oceniane nie rzadziej niż co 3 lata. Z założenia terapia zajęciowa i rehabilitacja w warsztatach powinny przygotowywać osoby niepełnosprawne do podjęcia pracy.

Podstawa prawna:

*Ustawa z dn. 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz.U.2011.127.721 j.t.),
Rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dn. 25 marca 2004 r. w sprawie warsztatów terapii zajęciowej (Dz. U. z 2004 r., nr 63, poz. 587).*

Gdańsk

Warsztat Terapii Zajęciowej

ul. Bażyńskiego 32, 80-309 Gdańsk, tel. (058) 552 11 29

e-mail: dyrekcja@mopr.gda.pl

<http://www.mopr.gda.pl/wsparcie-dla/osoby-niepelnosprawne/wsparcie-instytucjonalne/warsztaty-terapii-zajeciowej>

Warsztat Terapii Zajęciowej

ul. Tysiąclecia 24, 80-351 Gdańsk, tel. (058) 553 20 15

e-mail: wtz@psouu.gda.pl

Warsztat Terapii Zajęciowej

ul. Kołobrzaska 57, 80-397 Gdańsk, tel. (058) 557 20 93

e-mail: wtzboleklek@wp.pl

Warsztat Terapii Zajęciowej "Tratwa"

ul. Uczniowska 33, 80-530 Gdańsk, tel. (058) 343 22 51

e-mail: tratwawtz@wp.pl

Fundacja „Sprawni Inaczej”

ul. Niedźwiednik 21, 80-292 Gdańsk, tel./ fax (058) 344 42 56

e-mail: biuro@fsi.gda.pl

<http://www.fsi.gda.pl/>

Warsztat Terapii Zajęciowej

ul. Nałkowskiej 6C/1, 80-286 Gdańsk, tel./ fax (058) 347 60 63

e-mail: zagiel@fsi.gda.pl

Warsztat Terapii Zajęciowej "Żagiel"

ul. Nałkowskiej 6a/1, 80-286 Gdańsk, tel. (058) 347 60 63, 344 42 56

Gdynia**"ADAPA" Fundacja na Rzecz Osób z Autyzmem i Innymi Zaburzeniami Rozwoju**

ul. Żmudzka 7, 81-554 Gdynia, tel. 0 512 254 813

e-mail: biuro@adapa.pl, fundacja@adapa.pl

www.adapa.pl

Warsztat Terapii Zajęciowej

ul. J. Hallera 31a, 81-428 Gdynia, tel. (058) 622 93 56, 0 516 169 639

*Uwaga: warsztat dla osób z autyzmem i in. zaburzeniami rozwoju
Dni i godziny przyjmowania klientów: poniedziałek- piątek 8.00-15.00.*

Sopot**Fundacja "Szczęśliwa Rodzina" im. św. Faustyny Kowalskiej w Sopocie**

ul. Bałtycka 6/2, 81 - 707 Sopot, tel. (058) 550 00 72

Warsztat Terapii Zajęciowej**Słupsk****Warsztat Terapii Zajęciowej**

ul. M. Skłodowskiej - Curie 3, 76-200 Słupsk, tel. (059) 840 03 31

powiat bytowski**Stowarzyszenie "Jesteśmy"**

ul. Szarych Szeregów 13, 77-100 Bytów, tel. (059) 822 76 35

e-mail: wtz3@wp.pl

<http://www.wtz3.webpark.pl/>

Warsztat Terapii Zajęciowej**powiat chojnicki****Warsztat Terapii Zajęciowej**

ul. Pomorska 10, 89-650 Czersk, tel. 52 398 45 06

powiat gdański

Fundacja „Życ Godnie”

Kolnik, ul. Dębowa 4, 83-032 Pszczółki, tel.(058) 683 94 15, 683 95 29

e-mail: wtz.kolnik@neostrada.pl

<http://zyc.godnie.prv.pl/index.php>

Warsztat Terapii Zajęciowej

Kolnik, ul. Dębowa 4, 83-032 Pszczółki, (058) 683 95 29, 683 94 15,

tel. kom. 0 512 323 704

e-mail: wtz.kolnik@neostrada.pl

<http://zyc.godnie.prv.pl/index.php>

Polskie Stowarzyszenie na Rzecz Osób z Upośledzeniem Umysłowym

Koło w Pruszczu Gdańskim

ul. Grunwaldzka 71C, 83-000 Pruszcz Gdański, tel. (058) 773 21 00, fax (058) 773 00 02

e-mail: psouupruszcz@poczta.onet.pl

<http://www.psouupruszcz.org.pl/>

Warsztat Terapii Zajęciowej

Caritas Archidiecezji Gdańskiej

Al. Niepodległości 778, 81-805 Sopot, tel. (058) 555 78 78, fax (058) 551 57 46

<http://gdansk.caritas.pl/>

Warsztat Terapii Zajęciowej Caritas

ul. Sienkiewicza 50, 83-050 Łapino Dolne Kolbudy, tel./ fax (058) 682 69 31

e-mail: lapino@caritas.pl

<http://gdansk.caritas.pl/placowka%2C6/warsztaty-terapii-zajeciowej-w-apinie/aktualnosci/>

Warsztat Terapii Zajęciowej Caritas

Krzywe Koło 36, 83-022 Suchy Dąb, tel. (058) 692 71 13

powiat chojnicki

Polskie Stowarzyszenie na Rzecz Osób z Upośledzeniem Umysłowym

Koło w Chojnicach

ul. Przemysłowa 11, 89-620 Chojnice, tel. (052) 396 17 50

e-mail: zk.chojnice@psouu.org.pl; wtz.chojnice@psouu.org.pl

Warsztat Terapii Zajęciowej

Stowarzyszenie Rodziców i Opiekunów na Rzecz Dzieci Niepełnosprawnych

ul. Pomorska 10, 89-650 Czersk, tel. (052) 398 45 0

Warsztat Terapii Zajęciowej

powiat człuchowski

Warsztat Terapii Zajęciowej

ul. Zamkowa 19, 77-300 Człuchów, tel. (059) 833 20 61

powiat kartuski

Warsztat Terapii Zajęciowej

ul. Garncarska 1, 83-333, Chmielno, tel. (058) 684 20 32
e-mail: wtz@wtzchmielno.pl

Warsztat Terapii Zajęciowej

ul. Osiedlowa 17, 83-314 Somonino, tel. (058) 694 12 80, 0 509 758 574
e-mail: wtz_somonino@vp.pl

powiat kościerski

Fundacja „Sprawni Inaczej” Oddział w Kościerzynie

ul. Wodna 14, 83-400 Kościerzyna, tel./ fax (058) 686 50 30
e-mail: fsi-koscierzyna@free.ngo.pl
<http://www.fsi.gda.pl/>

Warsztat Terapii Zajęciowej

ul. Słoneczna 1, 83-400 Kościerzyna, tel. (058) 686 87 77
e-mail: wtz.fsi@gmail.com

powiat kwidzyński

Fundacja „Misericordia”

Warsztat Terapii Zajęciowej

Górki 4, 82-500 Kwidzyn, tel. (055) 279 35 64
e-mail: wtzkwidzyn@wp.pl
<http://fundacja.misericordia.kwidzyn.w.interia.pl/owtz.html>

powiat malborski

Warsztat Terapii Zajęciowej

ul. 500-lecia 98, 82-200 Malbork, tel. (055) 272 04 81

powiat nowodworski

Warsztat Terapii Zajęciowej

ul. Główna 12, 82-105 Marzęcino, tel. (055) 247 12 43

Warsztat Terapii Zajęciowej

ul. Kościuszki 23, 82-100 Nowy Dwór Gdański, tel. (055) 247 27 97

powiat pucki

Puckie Stowarzyszenie Wspomagające Osoby

Niepełnosprawne Umysłowo "RAZEM"

ul. Mestwina 32, 84-100 Puck, tel. (058) 774 30 80

Warsztat Terapii Zajęciowej

tel./ fax (058) 673 08 54, tel. (058) 774 30 80
e-mail: biuro@wtzpuck.pl
<http://www.wtzpuck.pl/>

powiat starogardzki

Caritas Diecezji Pelplińskiej

ul. Sambora 28, 83-130 Pelplin, tel./ fax (058) 536 15 31

e-mail: pelplin@caritas.pl

<http://www.caritas.pelplin.pl/>

Warsztat Terapii Zajęciowej Caritas

ul. Kościelna 5, 83-220 Skórcz, tel./ fax (058) 582 40 01

e-mail: wtz.skorcz@wp.pl

http://skorcz.pl/asp/pl_start.asp?typ=14&sub=199&menu=200&strona=1

Polskie Stowarzyszenie na Rzecz Osób z Upośledzeniem Umysłowym Koło Skarszewy

ul. Kościelna 11a, 83-250 Skarszewy, tel./fax (058) 588 24 63

e-mail: psouu_skarszewy@tlen.pl

<http://psouu-skarszewy.pl/>

Warsztat Terapii Zajęciowej

Zespół Caritas Parafii NSPJ w Starogardzie Gdańskim

ul. Bpa Dominika 8, 83-200 Starogard Gdański, tel. /fax (058) 561 15 37

e-mail: zespol.caritas.parafii.nspj@poczta.neostrada.pl

<http://www.parafialapiszewo.pl/caritas.php>

Warsztat Terapii Zajęciowej

powiat sztumski

Stowarzyszenie Pomocy Dzieciom i Osobom Niepełnosprawnym w Koniecwałdzie

Koniecwałd 1, 82-400 Koniecwałd, tel. (055) 277 11 93

Warsztat Terapii Zajęciowej

powiat tczewski

Caritas Diecezji Pelplińskiej

ul. Sambora 28, 83-130 Pelplin, tel./ fax (058) 536 15 31

e-mail: pelplin@caritas.pl

<http://www.caritas.pelplin.pl/>

Warsztat Terapii Zajęciowej

e-mail: m.wieczorkowski@wtzpelplin.pl

<http://www.wtzpelplin.pl/>

Warsztat Terapii Zajęciowej

ul. Grunwaldzka 1, 83-110 Tczew, tel. (058) 531 55 50

Warsztat Terapii Zajęciowej

ul. Wigury 84, 83-110 Tczew, tel. (058) 531 66 48

powiat wejherowski

Caritas Archidiecezji Gdańskiej

Centrum im. Św. Siostry Faustyny

ul. Zawadzkiego 8 A, 84-230 Rumia,

e-mail: gdansk@caritas.pl

Warsztat Terapii Zajęciowej

Warsztat Terapii Zajęciowej

ul. J. Wybickiego 3, 84-207 Koleczkowo, tel. (058) 572 16 10
e-mail: wtz.bojano@neostrada.pl

- **Gdzie szukać informacji?** ► Informacje dot. Warsztatów Terapii Zajęciowej w Twojej gminie, powiecie można znaleźć w Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie lub Ośrodku Pomocy Społecznej.

■ **ZAKŁAD AKTYWNOŚCI ZAWODOWEJ**

W zakładzie aktywności zawodowej (ZAZ) zatrudnia się osoby niepełnosprawne z umiarkowanym i znacznym stopniem niepełnosprawności. Są to także miejsca, w których można uzyskać informacje o możliwościach wsparcia, świadczeniach, instytucjach, do których można zwrócić się o pomoc. Zakład Aktywności Zawodowej może być utworzony przez gminę, powiat, fundację, stowarzyszenie.

Wykaz Zakładów Aktywności Zawodowej znajduje się na stronie Pomorskiego Urzędu Wojewódzkiego w Gdańsku:

http://www.gdansk.uw.gov.pl/attachments/article/56/wykaz%20zaz_2015-09-24.pdf

Zakład Aktywności Zawodowej

ul. Zamkowa 17, 77-330 Czarne, tel. (059) 834 34 61

Zakład Aktywności Zawodowej

ul. Żeromskiego 8, 82-400 Sztum, tel. tel/fax (055) 640 35 65

e-mail: zaszstum@interia.pl

<http://www.zaszstum.pl/>

Podstawa prawna:

*Ustawa z dn. 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz.U.2011.127.721 j.t.),
Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dn. 14 grudnia 2007 r. w sprawie zakładów aktywności zawodowej (Dz. U. z 2007 r., nr 242, poz. 1776).*

- **Gdzie szukać informacji?** ► Informacje o Zakładach Aktywności Zawodowej

w województwie pomorskim można uzyskać w:

Wydziale Polityki Społecznej Pomorskiego Urzędu Wojewódzkiego

ul. Okopowa 21/27, 80-810 Gdańsk, tel. (058) 30 77 203, 30 77 287

e-mail: wps@gdansk.uw.gov.pl

<http://www.uw.gda.pl/index.php?n=932>

■ CENTRUM AKTYWIZACJI ZAWODOWEJ I SPOŁECZNEJ

● Stowarzyszenie Pomocy Osobom Autystycznym

ul. Dąbrowszczaków 28, 80-365 Gdańsk, tel. (058) 553 40 32, 557 53 41

e-mail: autyzm@spoa.org.pl, osrodek@autyzm.net.pl

www.spoa.org.pl

Centrum Aktywizacji Zawodowej i Społecznej dla Dorosłych Osób z Autyzmem "Życ Razem"

Pl. Wybickiego 18, 80-440 Gdańsk, tel./ fax (058) 345 22 48

e-mail: centrumgdansk@spoa.org.pl

<http://www.autyzmcentrum.org.pl/>

Oferowana pomoc:

TERAPIA I REHABILITACJA:

- autyzm, Zespół Aspergera
- terapia behawioralna
- plany aktywności
- rozwijanie umiejętności społecznych
- poszerzanie umiejętności samoobsługowych w celu przygotowania do samodzielnego funkcjonowania
- poszerzanie umiejętności szkolnych oraz dostosowanie ich do potrzeb dorosłej osoby z autyzmem
- aktywizacja zawodowa
- zajęcia terapeutyczno-zawodowe
- grupa wsparcia dla rodziców

orientacyjny czas oczekiwania: na bieżąco

kryteria zapisów: dorosłe osoby powyżej 15 r.ż (1 wolne miejsce)

Dni i godziny przyjmowania pacjentów: poniedziałek-piątek: 8.30-16.00

Centrum Aktywizacji Zawodowej i Społecznej dla Dorosłych Osób z Autyzmem "Życ Razem"

ul. Witomińska 9, 81-311 Gdynia, tel./ fax (058) 661 71 36

e-mail: autyzmcentrum@wp.pl

<http://www.autyzmcentrum.org.pl/>

Oferowana pomoc:

TERAPIA I REHABILITACJA:

- terapia behawioralna
- plany aktywności
- rozwijanie umiejętności społecznych
- poszerzanie umiejętności samoobsługowych w celu przygotowania do samodzielnego funkcjonowania
- trening mieszkalnictwa
- poszerzanie umiejętności szkolnych oraz dostosowanie ich do potrzeb dorosłej osoby z autyzmem
- zajęcia opiekuńczo-rewalidacyjne
- zajęcia terapeutyczno-zawodowe
- aktywizacja zawodowa
- grupa wsparcia dla młodzieży z Zespołem Aspergera
- grupa wsparcia dla dorosłych wysoko funkcjonujących osób z autyzmem
- usługi poligraficzne

- zajęcia w warsztacie ceramicznym
- płatne staże dla 10 osób z autyzmem

orientacyjny czas oczekiwania: na bieżąco

kryteria zapisów: dorosłe osoby powyżej 15 r.ż. (~~2 wolne miejsca~~)

Dni i godziny przyjmowania pacjentów: poniedziałek-piątek: 8.30-16.00

Oferowana pomoc:

KONSULTACJE:

tel. (058) 661 71 36

- autyzm, Zespół Aspergera
- opiniowanie w zakresie zaburzeń rozwoju takich jak autyzm i Zespół Aspergera
- konsultacje dla rodziców
- konsultacje dla młodzieży i dorosłych osób z autyzmem lub Zespołem Aspergera
- wskazówki dla rodziców dotyczące organizacji życia z dzieckiem z autyzmem lub Zespołem Aspergera
- wskazówki dla rodziców dotyczące radzenia sobie w sytuacjach trudnych

orientacyjny czas oczekiwania: na bieżąco

kryteria zapisów: młodzież powyżej 15 r.ż. oraz osoby dorosłe

*Uwaga: konsultacje i opiniowanie są bezpłatne dla mieszkańców woj. pomorskiego
Dni i godziny przyjmowania pacjentów: poniedziałek-piątek: od godziny 15.00*

VIII. DZIAŁALNOŚĆ ORGANIZACJI POZARZĄDOWYCH

W odpowiedzi na niezaspokojone potrzeby w zakresie pomocy osobom z autyzmem i ich rodzinom, powstają organizacje pozarządowe (fundacje, stowarzyszenia). Bardzo często zakładają je rodzice dzieci czy młodych osób z autyzmem lub profesjonaliści. Stowarzyszenia i fundacje utrzymują się m.in. z pieniędzy przekazywanych przez grantodawców – realizują projekty, w ramach których okresowo podejmowane są różnorodne działania (np. zajęcia dla dzieci, grupy wsparcia, poradnictwo prowadzone przez okres 12 miesięcy).

Organizacje prowadzą często grupy wsparcia, grupy samopomocowe, zajęcia specjalistyczne dla osób z autyzmem. Są to także miejsca, w których można uzyskać informacje o możliwościach wsparcia, świadczeniach, instytucjach gdzie można zwrócić się o pomoc.

■ Spis organizacji w województwie pomorskim

Gdańsk

- **Fundacja „Autyzm w Rodzinie”**

ul. Chopina 42, 80-260 Gdańsk, tel. (058) 520 38 30, fax. (058) 520 38 31

e-mail: poradniaaut@wp.pl

<http://poradniaautyzm.republika.pl/>

Fundacja prowadzi:

NZOZ Poradnię dla Osób z Autyzmem

- **Fundacja - Instytut Wspomagania Rozwoju Dziecka**

ul. Malczewskiego 139, 80-114 Gdańsk, tel. (058) 341 44 41, fax (058) 341 44 40

e-mail: biuro@iwrđ.pl

<http://www.iwrđ.pl/>

Fundacja prowadzi:

Niepubliczną Poradnię Psychologiczno-Pedagogiczną

tel. (058) 341 44 41, 0 666 097 620

e-mail: poradnia@iwrđ.pl

<http://iwrđ.pl/pl/poradnia/kontakt>

Niepubliczny Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli

Przedszkole Specjalne dla Dzieci z Zaburzeniem Autystycznym

tel. (58) 341 44 41

e-mail: biuro@iwrđ.pl

<http://iwrđ.pl/pl/przedszkole/kontakt>

- **Fundacja Wspierania Dzieci i Rodzin**

ul. Podchorążych 4/4, 89-298 Gdańsk, tel. kom. 0 531 539 639

e-mail: biuro@diagnozaiterapia.pl

www.diagnozaiterapia.pl

- **Stowarzyszenie Pomocy Osobom Autystycznym**

ul. Dąbrowszczaków 28, 80-365 Gdańsk, tel. (058) 553 40 32, 557 53 41

e-mail: sekretariat@autyzm.net.pl

www.spoa.org.pl

Stowarzyszenie prowadzi:

Punkt Konsultacyjno-Diagnostyczny

Specjalny Ośrodek Rewalidacyjno-Wychowawczy Dla Dzieci i Młodzieży z Autyzmem

e-mail: osrodek@autyzm.net.pl

<http://autyzm.net.pl/>

**Centrum Aktywizacji Zawodowej i Społecznej dla Dorosłych Osób
z Autyzmem "Żyć Razem"**

Pl. Wybickiego 18, 80-440 Gdańsk, tel./fax: (058) 345 22 48
e-mail: centrumgdansk@sboa.org.pl
<http://www.autyzmcentrum.org.pl/>

**Centrum Aktywizacji Zawodowej i Społecznej dla Dorosłych Osób
z Autyzmem "Żyć Razem"**

ul. Witomińska 9, 81-311 Gdynia, tel./ fax (058) 661 71 36
e-mail: autyzmcentrum@wp.pl
<http://www.autyzmcentrum.org.pl/>

Gdynia

- **"ADAPA" Fundacja na Rzecz Osób z Autyzmem i Innymi Zaburzeniami Rozwoju**
ul. Gen. J. Hallera 31A, 81-428 Gdynia, tel. (058) 622 93 56, tel. kom. 516 169 639
e-mail: biuro@adapa.pl
<http://www.adapa.pl/>

Fundacja prowadzi:

Warsztat Terapii Zajęciowej

ul. Gen. J. Hallera 31a, 81-428 Gdynia, tel. (058) 622 93 56, 0 516 16 96 39

- **KTA Oddział w Gdańsku**
ul. Gen. Józefa Hallera 31a, 81-428 Gdynia, tel. 0 512 254 813
e-mail: kta.wtz.gdynia@neostrada.pl
<http://spektrum-autyzmu.pl/item/kta-oddzial-w-gdansk/>

Kościerzyna

- **Fundacja Dzieci Autystycznych "Damy Radę"**
ul. Dobrogoszcz 19 A/ 1, 83-400 Kościerzyna, tel./ fax (058) 680 99 90

Kwidzyn

- **Stowarzyszenie na Rzecz Osób z Autyzmem „SNOA”**
ul. Plac Plebiscytowy 2, 82-500 Kwidzyn, tel. 0 661 707 974, 0 502 620 005
www.snoa.pl
- **Stowarzyszenie Rehabilitacyjne – Centrum Rozwoju Porozumiewania**
ul. Kołłątaja 4, 82-500 Kwidzyn, tel. (055) 261 80 30, 261 80 31
e-mail: aac@aac.pl
<http://www.aac.netidea.pl/>

Lębork

- **Stowarzyszenie Pomocy Osobom ze Spektrum Autyzmu „Niebieski Skarb”**
ul. Krzywoustego 1, pok. 215, 84-300 Lębork
e-mail: niebieskiskarb@wp.pl
<http://niebieskiskarb.pl/>

Malbork

- **Stowarzyszenie Pomocy Osobom Autystycznym i Osobom z Trudnościami w Komunikowaniu się**

ul. Dygata 3, 82-200, Malbork, tel. (055) 272 68 05

e-mail: bpartyka@poczta.onet.pl

<http://spoamalbork.prv.pl/>

Stowarzyszenie prowadzi:

Specjalny Ośrodek Rewalidacyjno-Wychowawczy dla Dzieci i Młodzieży z Autyzmem

ul. Jagiellońska 79/82, 82-200, Malbork , tel./ fax(055) 272 97 21

e-mail: autyzmmalbork@interia.pl

www.autyzm.malbork.edu.pl

Sopot

- **Fundacja Dom Rainmana**

ul. Oskara Kolberga 6B/ 25, 81-881 Sopot, tel./ fax (058) 551 84 72

e-mail: fundacja@domrainmana.pl

www.domrainmana.pl

Słupsk

- **Stowarzyszenie Pomocy osobom Niepełnosprawnym „Autyzm”**

ul. Przemysłowa 11A, 76-200 Słupsk, tel. (059) 842 31 44

e-mail: sponautyzm@gmail.com

Stowarzyszenie prowadzi:

*NZOZ Centrum Opieki Medycznej "Autyzm"
Poradnię dla Osób z Autyzmem*

**Więcej informacji na temat świadczeń i uprawnień dla osób z autyzmem i ich rodzin
mogą Państwo uzyskać**

w Ośrodku Informacyjno-Prawnym Fundacji SYNAPSIS

ul. Ondraszka 3, 02-085 Warszawa, tel. (022) 825 01 34

e-mail: poradnictwo@synapsis.waw.pl

www.synapsis.org.pl

Skargi na łamanie praw dziecka przyjmuje:

Biuro Rzecznika Praw Dziecka

ul. Przemysłowa 30/32

00-450 Warszawa

tel. (022) 583 66 00, 800 12 12 12

fax (022) 583 66 96

e-mail: rpd@brpd.gov.pl

<http://www.brpd.gov.pl/>

Biuro jest czynne od poniedziałku do piątku w godzinach 08.15 - 16.15